

ลักษณะโดยทั่วไปของลิขสิทธิ์

ความหมายของลิขสิทธิ์

เมื่อบุคคลได้ใช้ความรู้ ความสามารถ หรือความนึกคิดสร้างผลงานขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นงานทางด้านวรรณกรรม ศิลปกรรม หรืองานอื่น ๆ ในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ ซึ่งถือเป็นทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) มีโอกาสเรียนรู้ถึงความคิดเห็นของผู้สร้างสรรค์ที่ได้แสดงออกมาเป็นงานนั้น ๆ ตลอดจนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นต่องานชิ้นนั้น ไม่ว่าจะเป็นการวิพากษ์ วิจารณ์ การตีเถียง หรือยกย่องชมเชย อันเป็นการพัฒนาสติปัญญาของตนเองให้เจริญขึ้น ทั้งยังเป็นการใช้ความรู้ ความสามารถ สติปัญญาของบุคคลนั้นสร้างผลงานชิ้นมาใหม่ เป็นผลงานอีกอันหนึ่งซึ่งมีผลเชื่อมโยงมาจากงานชิ้นเดิม ไม่ว่าจะเป็นงานในแผนกเดิมหรือแผนกใหม่ เมื่อการพัฒนาความรู้ ความสามารถ สติปัญญาของมนุษย์ได้มีขึ้น และยิ่งเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ อันเป็นผลสะท้อนความมาในรูปของงานสร้างสรรค์ต่าง ๆ พร้อมกันนี้ก็ได้วิวัฒนาการมาเป็นวัฒนธรรมของประชาชนและได้พัฒนาขึ้นมาในที่สุด

การทำสำเนา การนำออกแสดง หรือการทำซ้ำซึ่งงานสร้างสรรค์ เป็นการช่วยงานนั้นได้แพร่หลายกระจายออกไปสู่สังคมส่วนรวม อันเป็นผลให้ งานทางปัญญาของมนุษย์แพร่หลายออกไป ทั่วทุกที่ที่มนุษย์ทุกคนจะมีสิทธิศึกษา ค้นคว้า หรือนำออกเผยแพร่ เพื่อที่ความรู้จากงานนั้นจะเป็นประโยชน์แก่วิทยาการอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางยิ่งขึ้น และงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นนี้เป็นผลิตผลของสังคม ประโยชน์อันเกิดจากงานนี้ควรจะเป็นของสังคม งานที่ได้จากความนึกคิดของมนุษย์ จึงควรปล่อยให้ เป็นของสาธารณชนอย่างเสรี (๑: ๗๖)

ความคิดเห็นดังกล่าวนี้อาจจะคลาดเคลื่อนบ้าง ซึ่งจะเห็นได้จากในสมัยโบราณ บรรดาสิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นจากการใช้กำลังแรงงาน สติปัญญาของคน ก็มักจะเป็นการสร้างสรรค์เสี่ยงภัยเกี่ยวกับผู้สร้างสรรค์ ดังนั้นสิ่งที่ผู้สร้างสรรค์ได้รักก็คือความนับถือในฐานะบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเป็นที่น่าชื่นชมของสังคม แม้จะมีการคัดลอกงานนั้น ผู้สร้างสรรค์ก็มีความภาคภูมิใจในกรณีที่สังคมให้ความนิยมชมชอบในผลงานของตนนั้น แต่ก็เป็นการค้าลอกแต่เพียงเล็กน้อย ทั้งนี้

เนื่องมาจากการคัดลอกยังไม่เจริญเท่าที่ควร ส่วนมากเป็นการคัดลอกด้วยมือ (๒: ๒) ต่อมา เมื่อการพัฒนาทางด้านการทำสำเนาได้เจริญขึ้นมาอย่างมาก การทำสำเนาชิ้นงานสร้างสรรค์ก็มีจำนวนมากขึ้น การที่ผู้สร้างสรรค์ได้รับมาซึ่งเกียรติยศ ชื่อเสียงและความนับถือก็จะเป็นการเพียงพอเสียแล้ว ในเมื่อเห็นว่าบุคคลอื่นได้นำงานของเขาไปคัดลอก ทำซ้ำ หรือดัดแปลงจนเสียรูป หรือชิ้นงานนั้นหาประโยชน์ ผู้สร้างสรรค์งานชิ้นมากก็จะไม่ได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการใช้ความสามารถเท่าที่ควร และในบางครั้งก็เป็นเหตุให้เสื่อมเสียชื่อเสียง ก็จะไม่มีการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาเพื่อให้อื่นใช้ประโยชน์จากงานนั้นโดยไม่เป็นธรรม สติปัญญาความสามารถในสังคมประเทศชาติจะไม่ได้รับการพัฒนาไปเท่าที่ควร และจะมีผลถึงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชนในประชาชาติ

ก. เหตุผลแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ การคุ้มครองลิขสิทธิ์เริ่มได้รับการยอมรับนับถือขึ้น และเป็นการโต้แย้งกับความเห็นที่ว่า งานสร้างสรรค์เป็นงานที่มนุษย์ควรจะมีสิทธิใช้ประโยชน์ โดยไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์แต่ผู้เดียว ซึ่งในที่สุดก็ได้ออกเลิกไป โดยมีเหตุผลสำคัญ (๒: ๒) ดังต่อไปนี้ คือ

๑. เหตุผลด้านความเป็นธรรม เมื่อผู้สร้างสรรค์ได้ใช้ความรู้ ความสามารถ สติปัญญา แรงงาน และกำลังทรัพย์ของตนเอง สร้างสรรค์ผลงานจนกระทั่งเป็นงานประเภทใดประเภทหนึ่งขึ้นมา ก็สมควรที่จะได้รับการคุ้มครองจากสังคมที่จะให้ผู้สร้างสรรค์ได้ใช้ประโยชน์ในงานนั้น ไม่ว่าจะเป็นการทำซ้ำ การดัดแปลง การนำออกโฆษณาต่อสาธารณชน การห้ามมิให้บุคคลอื่นใช้ประโยชน์จากงานนั้นโดยมิชอบ และรวมทั้งสิทธิที่จะป้องกันงานของตนอันอาจมีขึ้นไม่ว่าจะเป็น การคัดลอก การดัดแปลงโดยมิชอบ

๒. เหตุผลด้านการพัฒนาวัฒนธรรม เมื่อผู้สร้างสรรค์ได้สร้างงานขึ้น และได้รับการคุ้มครองตามสมควรจากกฎหมาย ย่อมเป็นการส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานต่อไปอีก และบุคคลอื่น ๆ ก็เช่นกัน เมื่อได้มีการยอมรับของสังคมในเรื่องการคุ้มครองลิขสิทธิ์ก็จะมีงานสร้างสรรค์งานขึ้นมาอย่างมากมาย ในงานสาขา หรือแผนกต่าง ๆ งานสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ นี้ก็จะมีส่วนสมบูรณ์ อันเป็นการสะดวกต่อการนำไปศึกษา ค้นคว้า วิจัย ซึ่งเป็นการพัฒนาความเจริญของสติปัญญาอย่างหนึ่ง และยิ่งมากขึ้นตามลำดับจนกระทั่งกลายเป็นการสร้าง ความเจริญทางวัฒนธรรม ประเพณี

ชนบทรรมนิยมและความเป็นอยู่ของประชาชนในชาติอย่างมากมาย ดังนั้นการคุ้มครองลิขสิทธิ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศให้เจริญขึ้น

๓. เหตุผลทางค่านเศรษฐกิจ การสร้างสรรค์งานบางประเภทจำเป็นต้องใช้ทุนมาก เช่น งานสร้างภาพยนตร์ งานสร้างสถาปัตยกรรม หรือการจัดหาประโยชน์จากงานบางชนิดก็จำเป็นต้องมีการลงทุน เช่น การจัดพิมพ์หนังสือ การจัดทำแผ่นเสียง การส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานมาก ๆ ย่อมมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก และเมื่อมีการใช้ทุนก็จำเป็นที่จะต้องมีการจัดทำการใช้ประโยชน์เพื่อมิให้กลายเป็นการแข่งขันกันจัดการอย่างมากเกินความต้องการของสังคม จนเป็นการเสื่อมเสียประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทั้งยังเป็นการสร้างงานให้ประชาชนกันอย่างมากด้วย

๔. เหตุผลทางค่านศีลธรรม งานของผู้สร้างสรรค์เป็นงานแสดงออกซึ่งความคิดเห็นทางปัญญาที่ปรากฏเป็นรูปร่างออกมาในลักษณะของงานต่าง ๆ ผลงานเหล่านั้นจึงได้รับความคุ้มครองให้ผู้สร้างสรรค์โดยเฉพาะ ที่จะตัดสินใจนำผลงานของตนออกแสดง, มีสิทธิที่จะใช้นามแฝง หรือมีผู้ใดเปิดเผยนามของตนในงานนั้น หรือ มีสิทธิที่จะป้องกันการใช้ประโยชน์จากงานนั้นโดยมิชอบและมีสิทธิเฉพาะตัวที่จะห้ามมิให้ผู้ใดใช้ประโยชน์บิดเบือน ดัดแปลงแก้ไขงานนั้นจนเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์

๕. เหตุผลทางค่านชื่อเสียงของประเทศชาติ การสร้างสรรค์งานขึ้นนี้ ประเทศของผู้สร้างสรรค์ย่อมได้รับประโยชน์จากงานนั้น ๆ และเป็นเครื่องซึ่งแสดงให้เห็นถึงชนบทรรมนิยม ประเพณี การพัฒนาความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนเกียรติคุณของประเทศไทยในการยอมรับสิทธิของผู้สร้างสรรค์ นอกจากนี้แล้ว ผู้สร้างสรรค์จะเป็นทั้งผู้สร้างและเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศชาติ

๖. วัตถุประสงค์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ การคุ้มครองลิขสิทธิ์มีขึ้นโดยมีกฎหมายรองรับไว้กฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์นี้ มีวัตถุประสงค์ต่างกันหรือคล้ายกันแล้วแต่แต่ละประเทศ จะมีแนวความคิดในเรื่องลิขสิทธิ์ที่จะตรากฎหมายขึ้นเพื่อคุ้มครองงานนั้น ๆ อย่างไร ซึ่งเทียบเคียงกันได้ก็มีความแตกต่างกัน ๓ ฝ่ายด้วยกัน (๓: ๑๕๓) คือ

๑. เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์ ในความคิดเห็นของกลุ่มนี้ เห็นว่า กฎหมายลิขสิทธิ์เป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองป้องกันผลประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์ที่ควรจะได้รับ ซึ่งได้เน้นในเรื่องสิทธิของผู้สร้างสรรค์ (Author's Right) เป็นประการสำคัญ จึงได้ให้สิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์อย่างเต็มที่ อันเป็นหลักพื้นฐานของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ และเป็นรากฐานของการตรากฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ ซึ่งในหลาย ๆ ประเทศได้ยึดถือความคิดนี้ โดยเฉพาะประเทศยุโรปตะวันตก และเป็นหลักในอนุสัญญาเบอร์นเพื่อการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม ค.ศ. ๑๘๘๖ (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, 1886) ในทัศนะนี้ กฎหมายลิขสิทธิ์เริ่มต้นจากการให้ความคุ้มครองตามความเป็นจริง โดยการคุ้มครองจะนานและกว้างขวางเท่าที่เป็นไปได้ และจะกำหนดข้อยกเว้นหรือข้อยกจำกัดการคุ้มครองลิขสิทธิ์เฉพาะที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของสังคมเท่านั้น

๒. เพื่อประโยชน์ของสาธารณะที่จะใช้งาน ในความคิดเห็นนี้เป็นรากฐานในกฎหมายลิขสิทธิ์อังกฤษและระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐ โดยเฉพาะประเทศยุโรปตะวันออก และประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศ ซึ่งเป็นหลักของอนุสัญญาลิขสิทธิ์สากล ค.ศ. ๑๙๕๒ (Universal Copyright Convention) แนวความคิดของกลุ่มนี้ ได้ถือความสำคัญของสาธารณะที่จะได้รับประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ให้มากที่สุด แต่ก็ไม่พึงละเลยที่จะให้ความคุ้มครองประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานมากขึ้น จึงได้ให้ความคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ตามความจำเป็นที่จะเป็นการจูงใจให้ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างผลงานขึ้นมา และนำออกเผยแพร่แก่สาธารณชนเท่านั้น การกำหนดข้อยกเว้นหรือจำกัดการคุ้มครองจึงมีมากกว่า และกว้างขวางกว่าแนวความคิดแรก

๓. เพื่อคุ้มครองผู้สร้างสรรค์และส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานพร้อม ๆ กัน ในแนวความคิดของกลุ่มสุดท้ายนี้ เป็นการประสานความขัดแย้งของ ๒ กลุ่มแรก โดยได้รับการยอมรับมาตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ และเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย ดังที่หลาย ๆ ประเทศในปัจจุบันก็ได้ตรากฎหมายลิขสิทธิ์ตามวัตถุประสงค์นี้ โดยกฎหมายลิขสิทธิ์มีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานและนำออกเผยแพร่แก่สาธารณะ และพร้อมกันนี้ก็ให้ประโยชน์แก่ผู้สร้างสรรค์อย่างสมบูรณ์สำหรับการลงทุนนั้น ๆ โดยให้เป็นกรรมแก่ทั้งฝ่ายผู้สร้างสรรค์และสาธารณชนอย่างเท่าเทียม ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่มีข้อเสียประการหนึ่ง คือ ในด้านสาธารณะที่ข้อ

ประโยชน์จากงานนั้นตามเงื่อนไขซึ่งกำหนดไว้ค่อนข้างมาก แต่ในที่สุดก็มีความโน้มเอียงไป
ในทางผ่อนคลายให้สาธารณะใช้ประโยชน์จากงานนั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการ
ศึกษา การรักษาสถานะทางเศรษฐกิจของประเทศ และส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งาน
ของชาติตามความต้องการทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อประโยชน์ของสาธารณะ

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ นี้ เห็นได้ว่ากฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อ
คุ้มครองประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์และส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานนั้นพร้อม ๆ กัน ดังจะ
เห็นได้จาก พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ นี้ได้กำหนดข้อยกเว้นการกระทำที่ไม่ถือ
เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ โดยเฉพาะในด้านการศึกษา การค้นคว้า หรือการวิจัย และพร้อม
กันนี้ก็ได้อำนาจการคุ้มครองลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์ไว้มากพอที่จะเป็นการสนับสนุน ให้มีการ
สร้างสรรค์งานเพื่อสาธารณะต่อไป

ค. ลิขสิทธิ์คืออะไร ตามลักษณะของลิขสิทธิ์ถือได้ว่า ลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สิน
(Property) ประเภทหนึ่ง คือ ทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างแต่สามารถถือเอาได้ (๘: ๕๕)
ดังจะเห็นได้จากมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ. ๑๒๐ ได้บัญญัติ
ไว้ว่า "ผู้ใดได้แต่งหนังสือรวมเป็นเล่มกัณฑ์ หรือเป็นแคสของเล่มกัณฑ์ ถ้าได้กระทำถูกต้อง
ตามความในพระราชบัญญัตินี้แล้ว ในขณะนั้นกรรมสิทธิ์ในหนังสือที่ตนได้แต่งนั้นเหมือนกับ
ทรัพย์สินสมบัติของตน"

ตามพระราชบัญญัตินี้ ได้ใช้คำว่า "กรรมสิทธิ์" โดยยังมีใช้คำว่า "ลิขสิทธิ์"
เหมือนในปัจจุบัน ซึ่ง "กรรมสิทธิ์" (ลิขสิทธิ์ในปัจจุบัน) มีลักษณะเป็นทรัพย์สิน ที่สามารถให้
ประโยชน์ด้วยตนเอง หรือให้บุคคลอื่นใช้ สามารถที่จะโอนกรรมสิทธิ์ให้บุคคลอื่น และยัง
ตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาทได้ด้วย แต่ทั้งนี้ลิขสิทธิ์ก็มิได้มีลักษณะ เหมือนทรัพย์สินที่สมบูรณ์ เพียง
เป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่งที่ถูกจำกัดขอบเขตต่าง ๆ โดยกฎหมาย เช่น การจำกัดสิทธิในการใช้
ประโยชน์อย่างชอบธรรมของสาธารณชน ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์นั้นก็มิได้มีความเป็นเจ้าของ
ในลิขสิทธิ์นั้นตลอดไป แต่ถูกจำกัดขอบเขตโดยอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ซึ่งหากเมื่อหมด
อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ สิทธิในความเป็นเจ้าของนั้นก็หมดไป กลายเป็นงานสาธารณะ
ที่คนทั่วไปสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเสรี (Public Domain)

ลิขสิทธิ์ ยังมีลักษณะเป็น "สิทธิแต่ผู้เดียว" (Monopoly) ของเจ้าของลิขสิทธิ์
ในงานนั้น (๘: ๑๒๔) ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ

ร.ศ. ๑๒๐ ว่า "ผู้มีกรรมสิทธิ์ในหนังสือเรื่องใด มีกำหนดที่จะพิมพ์ จะคัด จะแปลเป็นภาษาอื่น แลจำหน่ายหรือขายหนังสือที่ตนมีกรรมสิทธิ์นั้นแต่ผู้เดียว ผู้นั้นที่มีได้รับอนุญาตจากผู้มีกรรมสิทธิ์จะพิมพ์หรือจะคัด จะแปลเป็นภาษาอื่น แลจะจำหน่ายหรือขายหนังสือนั้นไม่ได้" หรือ

ในมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. ๒๔๗๔ ซึ่งบัญญัติว่า "ลิขสิทธิ์ หมายความว่า สิทธิอันมีแต่ผู้เดียวที่จะทำขึ้น หรือทำซ้ำซึ่งวรรณกรรม หรือศิลปกรรม หรือส่วนสำคัญแห่งวรรณกรรม หรือศิลปกรรมอื่น ๆ ไม่ว่าจะทำเป็นรูปร่างอย่างไร ..."

ในมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งบัญญัติว่า "ลิขสิทธิ์ หมายความว่า สิทธิแต่ผู้เดียวที่จะกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้น"

จึงเห็นได้ว่า ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิแต่ผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์นั้น ๆ ที่จะกระทำการใด ๆ แก่งานของตน ในฐานะที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายแต่สิทธิแต่ผู้เดียวของลิขสิทธิ์นี้ มีจำกัดมากกว่าสิทธิแต่ผู้เดียวในลักษณะอื่น ๆ เช่น สิทธิแต่ผู้เดียวในสิทธิบัตร โดยกฎหมายลิขสิทธิ์ไม่ให้การคุ้มครองแก่การแข่งขันกับการสร้างสรรค์งานที่มีลักษณะ คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ กฎหมายลิขสิทธิ์ปล่อยให้ผู้สร้างสรรค์แต่ละคนสามารถสร้างสรรค์งานที่คล้ายกันได้อย่างอิสระ (๓: ๑๕๓) โดยผู้สร้างสรรค์งานนั้นเป็นคนแรกจะไม่มีสิทธิที่จะห้ามการสร้างสรรค์ในงานแบบเดียวกันโดยบุคคลอื่นเลย เช่น การสร้างสรรค์งานศิลปกรรม วิทยการแกะสลักน้ำแข็ง เป็นรูปหงส์ เพื่อใช้เป็นเครื่องประดับในงานเลี้ยงแห่งหนึ่ง การที่ผู้สร้างสรรค์คนใดสร้างสรรค์งานขึ้น ย่อมได้รับความคุ้มครองให้มีลิขสิทธิ์ในงานนั้น ไม่สามารถที่จะห้ามมิให้ผู้อื่นสร้างสรรค์งานควยวิธีการแกะสลักน้ำแข็งนั้นได้ เพราะกฎหมายลิขสิทธิ์ได้ให้ความคุ้มครอง เฉพาะงานศิลปกรรมรูปหงส์นั้นเท่านั้น มิได้ให้ความคุ้มครองกรรมวิธีการแกะสลักน้ำแข็งนั้นแต่อย่างใด หรือ เช่น การถ่ายภาพวิวทัศน์ภาพที่ถ่ายใต้น้ำ จะได้รับการคุ้มครองในฐานะงานอันมีลิขสิทธิ์ แต่ถ้ามิใช่ภาพถ่ายคล้ายภาพวิวทัศน์เดียวกันนั้น ถือว่าวิวทัศน์นั้นไม่มีลิขสิทธิ์ ผู้ถ่ายภาพวิวทัศน์นั้นเหมือนกับงานที่มีลิขสิทธิ์แล้วจะไม่

เป็นการทำซ้ำอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ (๖: ๑๑๒ - ๑๑๓) แต่สำหรับสิทธิบัตรนั้นผู้ลงทุนจะมี สิทธิที่จะป้องกันผู้อื่นจากการละเมิดแบบของสิทธิบัตร (๗: ๓)

เมื่อเจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวดังกล่าวแล้วนั้น ในทางกลับกันเจ้าของลิขสิทธิ์ ก็มีสิทธิที่จะป้องกันการกระทำที่กฎหมายถือว่า เป็นสิทธิแต่เพียงเจ้าของลิขสิทธิ์จากการกระทำ ของบุคคลอื่นโดย เจ้าของลิขสิทธิ์ไม่ให้ความยินยอม ซึ่งถือว่า ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิในทางนิเสธ (Negative Right) (๘: ๓) คือสิทธิที่จะป้องกันขัดขวางการกระทำซ้ำแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ โดยมีขอบข่ายกฎหมาย

นอกจากนี้ลิขสิทธิ์ยังถือเป็น "สิทธิเฉพาะบุคคล" (Personal Right) ที่ติดตัวผู้สร้างสรรค์ไปตาย (๘: ๒๗๑) ดังที่ การสร้างสรรค์งานของผู้สร้างสรรค์ โดยวิชา ความรู้ ความสามารถและสติปัญญาของตนขึ้นมา ผู้สร้างสรรค์จึงเป็นเจ้าของงานสร้างสรรค์นั้น ๆ และยังเกี่ยวพันถึงชื่อเสียง เกียรติยศของผู้สร้างสรรค์ ดังนั้นผู้สร้างสรรค์จึงเป็นผู้ที่มีสิทธิที่จะ ห้ามบุคคลอื่นมิให้กระทำการใด ๆ แก่งานนั้น จนเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง เกียรติยศของ ผู้สร้างสรรค์ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕ วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ว่า "ในกรณีที่ได้มีการโอนลิขสิทธิ์ไปแล้วตามวรรคสอง ผู้สร้างสรรค์ยังมีสิทธิโดยเฉพาะตัวที่จะห้าม มิให้ผู้รับโอนบิดเบือน ตัดทอน คัดแปลง หรือทำโดยประการอื่นใดแก่งานนั้นจนเกิดเสียหายต่อ ชื่อเสียง หรือเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์ที่เรียกว่า "กรรมสิทธิ์" (Moral Right) (๑๐: ๕๔) ทั้งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ตามกฎหมายก็ให้ ความคุ้มครองแก่ตัวผู้สร้างสรรค์ โดยมีระยะเวลาที่กำหนดไว้แน่นอน คืออายุแห่งการคุ้มครอง ลิขสิทธิ์ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ว่า "... ลิขสิทธิ์ตาม พระราชบัญญัตินี้ ให้อยู่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลาห้าสิบนับแต่ผู้ สรรค์สร้างเสร็จแก่ความตาย ..." การคำนวณอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ก็ถือเอาคุณสมบัติของ ผู้สร้างสรรค์เป็นเกณฑ์

จึงเห็นได้ว่า "ลิขสิทธิ์" เป็นสิทธิพิเศษชนิดหนึ่งที่กำหนดโดยกฎหมาย ซึ่งเป็นทั้ง ทรัพย์สิน, สิทธิแต่เพียงผู้เดียว และสิทธิเฉพาะบุคคล ที่ให้ความคุ้มครองในอันมีสิทธิบางประการ ต่องานสร้างสรรค์บางประเภท ภายใต้ระยะเวลาจำกัด และขอยกเว้นพิเศษ เท่าที่ไม่ได้ ขัดต่อประโยชน์ของสาธารณะ (๓: ๑๕๒)

ประวัติกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์เป็นผลมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมการพิมพ์หนังสือ และเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจในหลาย ๆ ประเทศ โดยเริ่มถือกำเนิดขึ้นในประเทศอังกฤษ เมื่อปี ค.ศ. ๑๕๓๒ William Caxton ได้นำระบบการพิมพ์หนังสือเข้ามายังประเทศอังกฤษ อันก่อให้เกิดแนวความคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินแบบใหม่ชนิดหนึ่ง ซึ่งในเวลาต่อมาเรารู้จักกันในนามของลิขสิทธิ์ (๑๑: ๒๐)

ในปี ค.ศ. ๑๕๕๖ Queen Marry I ได้อนุญาตให้ The Stationer's Company รวบรวมสมาชิกที่มีกิจการในค่านหนังสือ จัดตั้งเป็นบริษัทขึ้น วัตถุประสงค์อันสำคัญในการอนุญาตนี้ ก็เพื่อระงับยับยั้งความคิดปฏิรูปศาสนาในประเทศอังกฤษ รวมทั้งการตรวจสอบและควบคุมการพิมพ์หนังสือ โดยการพิมพ์หนังสือสำหรับขายจะต้องนำมาจดทะเบียนต่อบริษัทหรือต่อสมาชิกของบริษัท ซึ่งก่อให้เกิดผลประโยชน์ในการทำสำเนาอันเป็นของผู้โฆษณาโดยเฉพาะ และได้รับรองโดยกฤษฎีกาของศาล Star Chamber ต่อมาก็มีการตรา The Licensing Act, 1643 แต่ก็มีข้อบกพร่องบางประการและเลิกใช้ไปในที่สุดในปี ค.ศ. ๑๖๕๔ ในระหว่างนี้ เนื่องจากมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการพิมพ์หนังสือขึ้นอย่างมากมาย จึงมีการคัดลอก การทำซ้ำ ซึ่งถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์อย่างมาก ผู้พิมพ์และผู้สร้างสรรค์จึงรวมมือกันผลักดันให้มีการคุ้มครองลิขสิทธิ์ขึ้น และในที่สุดในปี ค.ศ. ๑๗๑๐ ก็ได้มี The Statute of Anne, 1710 ซึ่งบังคับว่าเป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรกเท่าที่ได้นพบ ที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์ และผู้พิมพ์โฆษณา (๓: ๑๕๓)

กฎหมายนี้เป็นตัวอย่างที่ประเทศต่าง ๆ ได้นำไปเป็นแบบอย่างและมีอิทธิพลในการพัฒนากฎหมายลิขสิทธิ์ในโลกอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น มลรัฐจำนวน ๑๒ ใน ๑๓ มลรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้นำมาเป็นแบบอย่างในการร่างกฎหมายของตนในระหว่างปี ค.ศ. ๑๗๘๓ ถึง ๑๗๘๖ ต่อมาจึงมีข้อกำหนดรองรับไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. ๑๗๘๘ ให้อำนาจรัฐสภาทำหน้าที่ส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และทางศิลปกรรม โดยให้หลักประกันแก่ผู้สร้างสรรค์และผู้ประพันธ์ผู้สร้างสรรค์อันชอบธรรมในผลงานการสร้างสรรค์และการค้นคว้าวิจัย โดยให้การคุ้มครองตามระยะเวลา (๑๒: ๘ - ๑๐) ประเทศเคนมารักได้นำเข้ามาเป็นแบบในการตรากฎหมายของตน ในปี ค.ศ. ๑๗๘๑ และในปี ค.ศ. ๑๗๘๓ ประเทศฝรั่งเศส

ก็ได้ตรากฎหมายลิขสิทธิ์ และกฎหมายลิขสิทธิ์ฝรั่งเศสนี่เองได้เป็นแบบอย่างของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) นำไปใช้เป็นแบบอย่าง (๓: ๑๕๓) เป็นอันมาก

ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ ประเทศต่าง ๆ ได้ตรากฎหมายลิขสิทธิ์ขึ้นนี้ จะมีความแตกต่างกันบ้าง แต่ก็อยู่บนพื้นฐานที่มุ่งให้ผลประโยชน์แก่ผู้สร้างสรรค์ที่จะได้รับการคุ้มครองในเวลาอันจำกัด แนวความคิดนี้เป็นผลสะท้อนจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม, การขนส่ง, การสื่อสาร ดังนั้นขอบเขตการคุ้มครองจึงได้ขยายขึ้นตามลำดับของการวิวัฒนาการและความจำเป็นของสังคม

สำหรับในประเทศไทยนั้น ก่อนที่จะมีกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ ก็ได้มีประกาศของหอพระสมุดวชิรญาณ ในปี พ.ศ. ๒๔๓๗ ประกาศห้ามไว้ว่า "... ตั้งแต่บัดนี้ห้ามมิให้ผู้นึกเอาเรื่องความต่าง ๆ ที่โคลงพิมพ์ในหนังสือวชิรญาณพิเศษแล้วแต่ปีก่อน ๆ และวันหนึ่งไปต่อไปพิมพ์เป็นหนังสือเล่ม หรือหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใด นอกจากที่ขออนุญาตต่อกรมสัมปาทิศภาใต้แล้วนั้นเป็นอันขาด" (๑๓: ๕๘๗) ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักการคุ้มครองลิขสิทธิ์ขั้นพื้นฐาน คือการห้ามมิให้ทำซ้ำเรื่องในหนังสือวชิรญาณพิเศษไปตีพิมพ์ แต่จะนำไปตีพิมพ์ก็ได้โดยได้รับอนุญาตต่อกรมสัมปาทิศภาเสียก่อน ซึ่งน่าสังเกตว่าประกาศฉบับนี้ให้ความคุ้มครองแก่หนังสือวชิรญาณพิเศษเท่านั้น ห้ามไม่ถึงหนังสืออื่น ๆ ไม่

ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีผู้ได้ลิขสิทธิ์ปัญญาความรู้ ความสามารถแต่งหนังสือขึ้น เพื่อพิมพ์จำหน่ายให้ได้รับประโยชน์ ซึ่งหากหนังสือจำหน่ายได้มากก็มักจะมีผู้นำเอาหนังสือนั้นไปตีพิมพ์จำหน่ายโดยพลการ เป็นการกระทำที่เสียประโยชน์ของผู้แต่งหนังสือ* จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ. ๑๒๐ (พ.ศ. ๒๔๔๔) ขึ้นนี้ขึ้น เพื่อคุ้มครองและป้องกันผลประโยชน์ของผู้แต่งหนังสือตามความยุติธรรมอันสมควร โดยยึดหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษในสมัยแรก ๆ เป็นแบบ (๑๒: ๑๔) ซึ่ง

* คำปรารภ ในพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ. ๑๒๐.

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้คือ ถือว่าผู้แต่งหนังสือเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในหนังสือที่แต่งขึ้นเหมือนทรัพย์สิน ผู้มีกรรมสิทธิ์นี้มีอำนาจพิมพ์ คัด แปลเป็นภาษาอื่นและจำหน่ายได้แต่ผู้เดียว (มาตรา ๘) ผู้ที่จะใช้กรรมสิทธิ์ในหนังสือจะต้องนำมาจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานภายใน ๑๒ เดือน นับแต่ได้พิมพ์จำหน่าย หากต่อมามีการแก้ไขเพิ่มเติมหนังสือใหม่ ก็อาจมาขอจดทะเบียนใหม่ได้ (มาตรา ๑๐) ส่วนรายละเอียดและวิธีการจดทะเบียนไม่ได้กำหนดไว้ การให้ความคุ้มครองนี้ มีกำหนดตลอดชีวิตของผู้แต่งหนังสือและต่อไปอีก ๗ ปี หากรวมกันแล้วไม่ถึง ๘๒ ปี ก็ให้กรรมสิทธิ์คงอยู่ต่อไปจนครบ ๘๒ ปี (มาตรา ๕)

เนื่องจากพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ. ๑๒๐ ที่ได้ประกาศใช้ยังมีความไม่เหมาะสมบางประการ จึงได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ พ.ศ. ๒๔๕๗ ออกมาเพื่อแก้ไขให้ความคุ้มครองขยายเป็นคุณประโยชน์ไปถึงบรรดา ครู ผู้แสดงปาฐกถา และผู้แต่งเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้อำนาจอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ* นอกจากนี้จะขยายการคุ้มครองไปแล้ว ยังกำหนดหลักเกณฑ์ในการจดทะเบียนว่าต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อหนังสือ วัน เดือน ปีที่พิมพ์ครั้งแรก ชื่อสำนักงานของผู้พิมพ์ ชื่อที่อยู่ของผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ (มาตรา ๘) และมีข้อยกเว้นที่ไม่รับจดทะเบียน และถือว่าไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแก่หนังสือที่เป็นเรื่องหยาบคาย หรือลบลบลูกศรศาสนา หรือยุยงให้เกิดจลาจล และหนังสือที่กล่าวคำเท็จเพื่อประสังข์จะหลอกลวงให้ประชาชนหลงเชื่อต่าง ๆ (มาตรา ๑๕)

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. ๒๔๗๔ ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ. ๑๒๐ และพระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ พ.ศ. ๒๔๕๗ มีความล้าสมัย และให้ความคุ้มครองแก่งานด้านวรรณกรรมเท่านั้น ทั้งอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ก็น้อยเกินไป ประกอบกับประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาเบอร์นเพื่อการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม ค.ศ. ๑๘๘๖ ฉบับแก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน ๑๙๐๘ เมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๔๗๔ (๑๘: ๘๒) จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้มีผลบังคับใช้ และเพื่อรองรับอนุสัญญาเบอร์นดังกล่าว พระราชบัญญัติฯ นี้ได้ขยายการคุ้มครองไปถึงงานที่ทำขึ้นทุกชนิดในแผนกวรรณคดี แผนก

* คำปรารภในพระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ พ.ศ. ๒๔๕๗

วิทยาศาสตร์ และแผนกศิลปสวย อาทิเช่น สมุด หนังสือต่าง ๆ ปาฐกถา นาฏกรรม คนตรี
แบบฟอนร่า การวาดเขียน การเขียนระบายสี สถาปัตยกรรม การแกะสลัก ภาพถ่าย ฯลฯ
ผู้ประพันธ์ (ผู้สร้างสรรค์ในปัจจุบัน) จะมีลิขสิทธิ์ เมื่องานนั้นเป็นงานที่ได้มีการโฆษณาเป็น
ครั้งแรกในประเทศไทย แต่ถ้าหากงานนั้นมีได้โฆษณา ผู้ประพันธ์ต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย หรือ
มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร (มาตรา ๕) ทั้งนี้ต้องนำงานนั้นไปจดทะเบียนต่อเจ้าหน้าที่เหมือน
กฎหมายเดิม*

เจ้าของลิขสิทธิ์เป็นผู้มีสิทธิแต่ผู้เดียวในการที่จะทำขึ้น หรือทำซ้ำวรรณกรรมหรือ
ศิลปกรรม หรือส่วนสำคัญแห่งวรรณกรรมหรือศิลปกรรมนั้น ๆ ไม่ว่าจะทำรูปร่างอย่างไร การ
คุ้มครองลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติฯ นี้ ให้ความคุ้มครองตลอดชีวิตของผู้ประพันธ์ และให้หมดไป
อีกเป็นเวลา ๓๐ ปี นับแต่ผู้ประพันธ์ถึงแก่กรรม (มาตรา ๘) การละเมิดลิขสิทธิ์โดยมิได้
ได้รับความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์ มีโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญา นอกจากนี้ยังกำหนด
หลักเกณฑ์การคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศไว้ด้วย**

แต่โดยเหตุที่พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. ๒๔๗๔ ได้ช
บังคับมาเป็นเวลานาน บทบัญญัติต่าง ๆ จึงล้าสมัย เช่น ไม่ให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในการ
แพร่เสียงแพร่ภาพทางวิทยุหรือโทรทัศน์ อีกทั้งอัตราโทษปรับที่กำหนดไว้สำหรับการละเมิดลิขสิทธิ์
นั้น ก็มีไม่เกิน ๕๐ บาท ต่อสำเนาที่คัดลอก ๑ สำเนา แต่ไม่ให้เป็น ๕๐๐ บาท สำหรับการ
ค้ารายหนึ่ง ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับค่าเงินที่เปลี่ยนแปลงไป และไม่มีโทษจำคุกใน
ส่วนความผิดที่ตกลงโดยหวังผลในทางการค้า ทำให้มีการละเมิดกฎหมายอยู่เสมอ
จึงไม่สามารถให้การคุ้มครองประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์ได้เต็มที่ อันจะเป็นการสนับสนุนและ
ส่งเสริมการสร้างสรรคงานใหม่ขึ้น ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อสังคม เพื่อให้เหมาะสม**

* คุหมวก ๒ ลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ มาตรา ๒๘ - ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครอง
วรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. ๒๔๗๔

** หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑

จึงได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ขึ้นโดยไต่ยกเลิกพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. ๒๔๗๔ เสีย พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ นี้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ แต่งงานอันมีลิขสิทธิ์อยู่แล้วตามพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. ๒๔๗๔ ในวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๒๑ นี้ ก็คงได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ส่วนงานที่ได้ทำขึ้นก่อนวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ และไม่มีลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย แต่เป็นงานที่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ยังคงได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา ๕๐)

งานที่ได้รับการคุ้มครอง

เมื่อบุคคลได้ใช้ความสามารถ หรือสติปัญญาสร้างสรรค์งานขึ้นมาแล้ว กฎหมายได้ให้การรับรองโดยถือว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ ได้รับการคุ้มครองที่ผู้สร้างสรรค์จะใช้งานนั้นหาประโยชน์ หรือมอบให้ผู้อื่นหาประโยชน์ เป็นต้น หรือกระทำการอย่างอื่นใดภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย งานสร้างสรรค์นี้เป็นงานที่แสดงออกซึ่งความคิดเห็นทางด้านการใช้สติปัญญา (๑๕: ๑๓๐) หากผู้ใดสร้างสรรค์งานขึ้นมาโดยมิได้ใช้สติปัญญาที่ไม่มีลิขสิทธิ์ ทั้งงานสร้างสรรค์นี้ต้องเป็นงานที่แสดงออกมาเป็นการกระทำ ไม่ว่าจะเป็คำพูดหรือวัตถุมีรูปร่าง (๘: ๓) ที่อยู่ในขอบเขตของงานที่กฎหมายกำหนดไว้ การเป็นแต่เพียงความนึกคิด (Idea) ก็ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย เมื่อมีผู้นำความนึกคิดไปทำซ้ำ ก็ไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ (๖: ๑๑๒)

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ให้ความหมายของงานไว้ในมาตรา ๔ ว่า "งาน หมายความว่า งานสร้างสรรค์ประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม คนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดอันเป็นงานในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ" งานสร้างสรรค์ดังกล่าวนี้ พอที่จะแบ่งได้ดังนี้ คือ

ก. งานวรรณกรรม (Literary Work) หมายความว่า งานนิพนธ์ที่ได้แต่งขึ้นทุกชนิดไม่ว่าจะแสดงออกมาโดยตัวหนังสือ เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ หรือที่แสดงออกมาโดยคำพูด เช่น ปาฐกถา, เทศนา, คำปราศรัย, สุนทรพจน์, สิ่งบันทึกเสียง หรือแสดงออกมาโดยภาพ เช่น หนังสือการ์ตูน, แผ่นหนัง หรือที่แสดงออกมาโดยวิธีอื่น ๆ ที่

สามารถสื่อความหมายได้ ไม่ว่าจะแสดงออกมาเป็นรหัส หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น ชวเลข นอกจากนี้ยังรวมถึงงานอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกับงานดังกล่าวนี้ด้วย

ข. งานนาฏกรรม (Dramatic Work) หมายความว่า งานเกี่ยวกับการรำ คือ ลักษณะกระบวนการที่แสดงออกด้วยการรำ ไม่ว่าจะป็นโขน ละคร หรือเป็นแบบของการรำ เช่น การจับมือ เป็นต้น งานเกี่ยวกับการเต้น คือ การแสดงออกในลักษณะการกระโดด โลดเต้น ที่เป็นท่าทางให้ทราบได้ถึงท่าเหล่านั้น เช่น การเต้นรำ เต้นโขน งานเกี่ยวกับท่าท่า คือ การแสดงออกด้วยท่าทางต่าง ๆ ในคานการละคร เช่น บทต่อสู้ ท่าในบทรัก หรือ การแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องราว และทั้งยังรวมถึงการแสดงออกโดยวิธีใบ (entertainment in dumb show) ด้วย คือ การแสดงท่าทางซึ่งส่วนมากจะแสดงออกโดยอาศัยลักษณะท่าทางแทนคำพูด

ค. งานศิลปกรรม (Artistic Work) หมายความว่า งานที่แสดงออกทางศิลปะ ในเรื่องนี้ มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๖๘/๒๕๑๒ วินิจฉัยว่า "ลิขสิทธิ์ในศิลปกรรมที่จะมีขึ้นได้นั้น ต้องเป็นศิลปกรรมที่ทำขึ้นในแผนศิลปะ เช่น รูปศิลปะ รูปตามเอกสารถ่ายฟอง หมายเลข ๒ รูปซูเปอร์แมน เป็นรูปคนสวมเสื้อคลุมยื่นท้าวเอา จึงไม่ใช่รูปศิลปะ แต่เป็นเพียงเครื่องหมายการค้า ไม่ใช่ลิขสิทธิ์ในศิลปกรรม"

งานศิลปกรรม เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการทำสิ่งหนึ่งด้วยความรู้ลึก และอารมณ์ เพื่อจะอธิบายความคิดด้านความสวยของบุคคลให้เข้าถึงงานสร้างสรรค์นั้น ๆ (๑๖: ๓) แต่ทั้งนี้ งานศิลปกรรมนั้นจะมีคุณค่าทางศิลปะหรือไม่ ไม่สำคัญ

อย่างไรก็ตาม งานศิลปกรรมต้องเป็นงานประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือหลายอย่าง ดังนี้ คือ

๑. งานจิตรกรรม (Work of Painting and Drawing) ได้แก่ งานสร้างสรรค์ รูปทรงที่ประกอบด้วยเส้น คือ เป็นผลจากการชุก, ชีด, เขียน หรือประกอบด้วยแสง สี หรือสิ่งอื่นอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น การเขียนภาพด้วยลายเส้น, การวาดภาพคนด้วยแสงหรือสี หรือทั้งแสงและสี ไม่ว่าจะป็นภาพคนหรือภาพสัตว์, ภาพคนเหมือน, ภาพทิวทัศน์, ภาพหุ่นนิ่ง ทั้งนี้ไม่ว่าจะกระทำลงบนวัสดุอย่างเดี่ยว หรือ

หลายอย่างก็ตาม เช่น เขียนหรือวาดภาพลงผ้า, กระดาษ หรือผนังโบสถ์, วิหาร หรือตามสถานที่ต่าง ๆ

๒. งานประติมากรรม (Work of Sculpture) ใต้แกนงานสร้างสรรค์รูปทรงที่เกี่ยวกับปริมาตรที่สัมผัสและจับต้องได้ อันเป็นผลงานของช่างปั้น เช่น ภาพแกะสลัก, รูปของสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนการปั้น การหล่อรูปเคารพต่าง ๆ ทั้งวัสดุ อุปกรณ์ในการสร้างอาจทำด้วย กิน, ไม้, หิน หรือสิ่งอื่น ๆ ก็ได้ (๑๗: ๑๐๑)

๓. งานภาพพิมพ์ (Work of Lithography) ใต้แกนงานสร้างสรรค์ภาพด้วยกรรมวิธีทางการพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายแบบด้วยมือหรือเครื่องจักร จากแม่พิมพ์หรือแบบพิมพ์ลงวัสดุอุปกรณ์อย่างอื่น เช่น กระดาษ หรือผ้า เป็นต้น ทั้งนี้หมายความรวมถึงแม่พิมพ์หรือแบบพิมพ์ที่ใช้ในการพิมพ์ด้วย เช่น ไขไม้แกะสลักเป็นแม่พิมพ์ เมื่อพิมพ์เสร็จแล้วภาพพิมพ์นั้น ๆ และแม่พิมพ์ถือเป็นงานภาพพิมพ์ทั้งสองอย่าง

๔. งานสถาปัตยกรรม (Work of Architecture) โดยหลักแล้วถือเป็นผลงานของสถาปนิก ซึ่งแบ่งออกได้ ๓ ประการ คือ

ก) งานออกแบบอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง คือเป็นงานการออกแบบอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ เช่น แบบบ้านเรือน แบบอาคารสถานที่ หรือแบบแปลนของโบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระปรางค์ หรือสถูปต่าง ๆ เป็นต้น

ข) งานออกแบบตกแต่งภายใน อันเป็นงานของมัณฑนากร ได้แก่ ผลงานการออกแบบห้องต่าง ๆ ภายในอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง หรือการออกแบบตกแต่งภายนอกอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง เช่น หนาด่าง ประตู สีสัน เป็นต้น และนอกจากนี้ยังรวมถึงการออกแบบตกแต่งบริเวณของอาคาร หรือสิ่งปลูกสร้างด้วย เช่น ออกแบบตกแต่งสวนหย่อม รั้วบ้าน เป็นต้น

ค) งานการสร้างสรรค์หุ่นจำลองของอาคาร หรือสิ่งปลูกสร้าง เช่น การสร้างหุ่นจำลองของบ้านเพื่อเป็นตัวอย่างให้ตัดสินใจสร้าง เป็นต้น

๕. งานถ่ายภาพ (Photographic Work) ได้แก่ งานสร้างสรรค์ภาพที่เกิดจากการใช้เครื่องมือในการบันทึกภาพ โดยให้แสงผ่านเลนส์ลงไปยังฟิล์มหรือกระจกและล้างด้วยน้ำยาซึ่งมีสูตรเฉพาะ หรือด้วยกรรมวิธีอื่นใด ๆ ในทำนองเดียวกัน เป็นผลให้เกิดภาพขึ้นปรากฏแก่ตา หรืออาจเป็นการบันทึกภาพขึ้นโดยใช้เครื่องมือ หรือวิธีการอย่างอื่น

๖. งานภาพประกอบ แผนที่ โครงสร้าง ภาพร่าง หรืองานสร้างสรรค์รูปทรงสามมิติอันเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ หรือวิทยาศาสตร์ (Work on Illustration Maps , Structures , Sketches or Three - Dimension Works in Relation to Geography , Topography of Science) ได้แก่ งานสร้างสรรค์ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ก) งานภาพประกอบ คืองานศิลปกรรมที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบาย หรือเขียนขึ้นเพื่อประดับงานอื่น (๑๕: ๑๐๑)

ข) งานแผนที่ คือ งานแบบเขียนย่อจากพื้นดินที่แสดงให้เห็นพื้นผิวโลก เช่น แผนที่กรุงเทพฯ แผนที่ประเทศไทย เป็นต้น

ค) งานโครงสร้าง ภาพร่าง คือ งานที่แสดงเค้าโครง รูปร่างของงานต่าง ๆ (๑๕: ๒๔๔)

ง) งานสร้างสรรค์รูปทรงสามมิติอันเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ หรือวิทยาศาสตร์ คือ การใช้สติปัญญาสร้างงานที่แสดงความแตกต่างของแบบจำลองรูปทรงที่มีทั้งคานกว้าง คานยาว และส่วนสูง ของภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ หรือวิทยาศาสตร์ (๑๕: ๒๕๕) เช่น ภาพจำลองพื้นโลกมีภูเขา แม่น้ำ พื้นนา เป็นต้น หรือภาพจำลองธาตุทางวิทยาศาสตร์ หรือเครื่องจักรอันเป็นผลงานทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

๗. งานศิลปประยุกต์ (Work of Applied Art) ได้แก่ งานสร้างสรรค์ที่เอางานตาม ๑. - ๖. อย่างหนึ่งอย่างใด หรือหลายอย่างมารวมกัน ไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นนอกเหนือจากการชื่นชมในคุณค่าของตัวงานดังกล่าว เป็นศิลปะที่สามารถดัดแปลงไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ โดยเน้นประโยชน์มาก่อนความงาม ความพอใจในทางศิลปะ (๑๘: ๕) คือนำไปใช้สอย นำไปตกแต่งวัสดุหรือสิ่งของอันเป็นเครื่องใช้ หรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการค้า

เช่น นำไปตกแต่งโบสถ์ นำประติมากรรมไปสร้างหม้ออมสิน หรือเอาจิตรกรรมมาเขียนภาพโฆษณา

นอกจากนี้ งานศิลปกรรม ยังหมายความรวมถึง ภาพถ่าย และแผนผังของงานสร้างสรรค์ประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวด้วย เช่น ภาพถ่ายจิตรกรรม ภาพถ่ายประติมากรรม แผนผังงานสถาปัตยกรรม เป็นต้น

ง. งานดนตรีกรรม (Musical Work) คือ งานสร้างสรรค์ประเภทที่เกี่ยวกับเพลงที่โต้แต่งขึ้น เพื่อบรรเลงหรือขับร้อง โดยจะมีเฉพาะคำร้องหรือทำนองก็ได้ หรือจะมีทั้งคำร้องและทำนองก็ได้ นอกจากนั้นงานดนตรีกรรมยังรวมถึง หนังสือเพลง โน้ตเพลง หรือแผนภูมิเพลงที่โต้แยกและเรียบเรียงเสียงประสานแล้ว เรื่องนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๐๘/๒๕๑๐ ซึ่งวินิจฉัยว่า "พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. ๒๔๗๔ มาตรา ๔ คำว่าเพลงดนตรี ย่อมหมายถึงทำนองเพลงโดยมีคำร้องหรือเนื้อร้องหรือไม่ก็ได้ ..."

จ. งานโสตทัศนวัสดุ (Audio-Visual Work) คือ งานสร้างสรรค์ประเภทที่เกี่ยวกับการสัมผัสทางการเห็นและการได้ยิน เช่น สิ่งบันทึกเสียง แผ่นเสียง แถบบันทึกเสียง (เทป) แถบบันทึกภาพ (วีดีโอเทป) หรือสิ่งอื่นใด ซึ่งสามารถบันทึกเสียงหรือภาพ หรือบันทึกทั้งเสียงและภาพไว้ได้ โดยสามารถนำออกมาเล่นซ้ำได้อีก ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการนำมาเล่นซ้ำด้วยตัวมันเอง หรือมีเครื่องมืออื่นช่วยหรือไม่ก็ตาม เช่น फिल्मต้องมีเครื่องฉาย เป็นต้น

ฉ. งานภาพยนตร์ (Cinematographic Work) คือ งานโสตทัศนวัสดุประเภทหนึ่ง แต่เป็นงานโสตทัศนวัสดุที่ประกอบด้วยลำดับของภาพ ทำให้เห็นภาพที่เคลื่อนไหวได้ ไม่ว่าจะมียเสียงประกอบด้วยหรือไม่ก็ตาม โดยบันทึกลงในวัสดุไม่ว่าจะมีลักษณะอย่างไร เช่น फिल्म หรือวัสดุอย่างอื่น เพื่อให้สามารถนำวัสดุนั้นนำมาออกฉายได้อย่างภาพยนตร์ หรือนำวัสดุนั้นบันทึกลงวัสดุอื่นเพื่อนำออกฉายได้อย่างภาพยนตร์

ช. งานแพร่เสียงแพร่ภาพ (Sound and Video Broadcasting Work) คือ งานสร้างสรรค์ที่นำออกสู่สาธารณชน โดยการแพร่เสียงทางวิทยุกระจายเสียง ไม่ว่าจะเป็นการปาฐกถา ดนตรี หรือละคร เป็นต้น หรือโดยการแพร่เสียงหรือแพร่ภาพ หรือแพร่ทั้งเสียง

และภาพทางวิทยุโทรทัศน์ เช่น รายการชิงรางวัล, รายการละคร, รายการเพลง เป็นต้น หรือ การแพร่เสียงหรือแพร่ภาพ หรือแพร่ทั้งเสียงและภาพโดยวิธีอื่นอันมีลักษณะคล้ายคลึงกัน

๕. งานอื่นที่อันเป็นงานในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ

คืองานสร้างสรรค์ประเภทอื่น ๆ ที่มีอยู่ในประเภทของงานสร้างสรรค์ดังกล่าวมาแล้วตั้งแต่

ก. ถึง ๕. แต่เป็นงานสร้างสรรค์ประเภทที่อยู่ในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ

งานทั้ง ๘ ประเภนี้ ถือว่าเป็นงานที่ลิขสิทธิ์โดยผู้สร้างสรรค์ ซึ่งพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ให้ความคุ้มครองโดยถือว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ภายใต้เงื่อนไขของ กฎหมาย แต่งานบางชนิด บางประเภทไม่ถือว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์* (มาตรา ๓๒) โดยถือเป็น ขอเท็จจริง เป็นสิ่งที่ต้องเผยแพร่ต่อประชาชนในกว้างขวางและให้ประชาชนได้ประโยชน์ อย่างสมบูรณ์ ซึ่งมีดังนี้ คือ

ก. ข่าวประจำวัน และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นเพียงข่าวสาร อันมิใช่ งานในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ

ข. รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย

ค. ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง คำชี้แจง และหนังสือโต้ตอบของกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐ หรือของท้องถิ่น

ง. คำพิพากษา คำสั่ง คำวินิจฉัย และรายงานของทางราชการ

* งานที่ไม่ถือว่าเป็นลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ พ.ศ. ๒๕๕๓ ก็ได้บัญญัติไว้เช่นกัน คือ หนังสือเป็นเรื่องหายาก เรื่องลบลูกดกศาสนา เรื่องขุยงให้เกิดจลาจล หรือเรื่องที่กล่าวคำเท็จ เพื่อประสงค์จะหลอกลวงให้ประชาชนหลงเชื่อ ต่าง ๆ ส่วนพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. ๒๕๓๕ มีบัญญัติไว้ แต่หาก เป็นงานอันต้องห้ามโดยชัดแจ้งโดยกฎหมาย หรือขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรม อันดีของประชาชนก็ย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองเช่นกัน

จ. ค่าแปล และการรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ตามข้อ ก. ถึง ข้อ ง. ที่กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐ หรือของท้องถิ่นจัดทำขึ้น

ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนทราบถึงข้อบังคับที่กระทำ หรือข้อห้ามมิให้กระทำของ ส่วนราชการ เพื่อเป็นการสร้างความสงบสุขแก่สังคมอย่างหนึ่ง

การไต่มาซึ่งลิขสิทธิ์

การไต่มาซึ่งลิขสิทธิ์ อันจะมีผลให้ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายนี้ โดยปกติถือว่า ผู้สร้างสรรค์งานเป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้ใช้สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ สร้างสรรค์ งานขึ้น แต่ก็มีข้อยกเว้นบางประการ ซึ่งตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ นี้ พอที่จะ แบ่งประเภทของการไต่มาซึ่งลิขสิทธิ์ได้ ดังต่อไปนี้ คือ

ก. โดยการสร้างสรรค์งานขึ้นเอง การสร้างสรรค์งานขึ้นเองนี้ ผู้สร้างสรรค์ ที่ได้ทำ หรือก่อให้เกิดงานขึ้น โดยความนึกคิดริเริ่มของตนเองนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ควบกัน คือ

๑. การใช้ความนึกคิดริเริ่มของตนเองทั้งหมด การสร้างสรรค์งานขึ้นเองนี้ ผู้สร้างสรรค์ได้ใช้ความรู้ ความสามารถ หรือประสบการณ์ของตนเองประดิษฐ์ หรือสร้าง งานนั้น ๆ ขึ้นมาใหม่ทั้งหมด (๕: ๑๕๗) ไม่ว่าจะเป็นงานประเภทใด เช่น ใช้ความนึกคิด ของตนเองมาเขียนนวนิยาย วาควาพพิวทัศน์ที่ปรากฏอยู่ข้างหน้า โดยมีได้ใช้งานสร้างสรรค์ ขึ้นมาเป็นเครื่องช่วยเลย

๒. การนำงานอันมีลิขสิทธิ์อันมาดัดแปลง คือการที่บุคคลได้ใช้ความคิดริเริ่มของตนเองนำเอางานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายอยู่แล้วมาดัดแปลง* โดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เป็นการทำให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ในงานของผู้สร้างสรรค์เดิมที่ถูกดัดแปลง ทั้งนี้งานที่ได้ดัดแปลงใหม่นี้ ต้องเป็นงานที่ปรากฏเป็นการแสดงออก โดยใช้ความรู้ ความสามารถ หรือความชำนาญของตนเองกระทำให้มีลักษณะเป็นของที่คิดขึ้นใหม่ (๕: ๑๖๑) เรื่องนี้มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๘/๒๕๐๘ วินิจฉัยว่า "ผู้เสียหายได้แปลประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๖๗ เป็นภาษาอังกฤษ แล้วตีพิมพ์จำหน่ายค่าแปลดังกล่าว เป็นวรรณกรรมตามมาตรา ๔ และผู้เสียหายได้ลิขสิทธิ์ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. ๒๔๗๕"

๓. การนำเอางานอันมีลิขสิทธิ์อันมารวบรวมประกอบเข้ากัน คือ การที่บุคคลได้ใช้ความคิดริเริ่มของตนเอง ประกอบกับการใช้ความรู้ ความสามารถ หรือความชำนาญของตนเอง นำเอางานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายอยู่แล้ว มารวบรวมประกอบเข้ากันจนปรากฏ

*ดัดแปลง หมายความว่า ทำซ้ำโดยเปลี่ยนรูปใหม่ ปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติม หรือจำลองงานต้นฉบับในส่วนอันเป็นสาระสำคัญโดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำงานขึ้นใหม่ ทั้งนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

(๑) ในส่วนที่เกี่ยวกับวรรณกรรม หมายความว่า รวมถึง แปลวรรณกรรม เปลี่ยนรูปวรรณกรรม หรือรวบรวมวรรณกรรมโดยคัดเลือกและจัดลำดับใหม่

(๒) ในส่วนที่เกี่ยวกับนาฏกรรม หมายความว่า เปลี่ยนงานที่มีขนานกรรมให้เป็นนาฏกรรม หรือเปลี่ยนนาฏกรรมให้เป็นงานที่มีขนานกรรม ทั้งนี้ไม่ว่าภาษาเดิมหรือต่างภาษา

(๓) ในส่วนที่เกี่ยวกับศิลปกรรม หมายความว่า รวมถึง เปลี่ยนงานที่เป็นรูปสองมิติหรือสามมิติ ให้เป็นรูปสามมิติ หรือสองมิติ หรือทำหุ่นจำลองจากงานต้นฉบับ

(๔) ในส่วนที่เกี่ยวกับดนตรีกรรม หมายความว่า รวมถึง จัดลำดับเรียบเรียงเสียงประสาน หรือเปลี่ยนคำร้อง หรือทำนองใหม่" (มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑)

เป็นการกระทำที่แสดงออกถึงผลงานที่คิดค้นใหม่ โดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ของงาน
ที่นำมารวบรวมประกอบเข้ากันนั้น แต่ทั้งนี้ยังไม่เป็นการทำให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิของ
เจ้าของลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ในงานของผู้สร้างสรรค์เดิม ที่ถูกนำมารวบรวมหรือประกอบเข้ากัน
(มาตรา ๑๐) เช่น การนำงานศิลปกรรมกับงานวรรณกรรมมาประกอบเข้ากันเป็นงานใหม่
ขึ้นมา

แต่ทั้งนี้ ผู้สร้างสรรค์งานขึ้นเอง หรือผู้ที่ได้คิดแปลง หรือรวบรวมประกอบเข้ากัน
จะได้ลิขสิทธิ์ในงานที่ตนทำขึ้น โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้คือ (มาตรา ๖)

๑. ในกรณีที่เป็นการที่ยังมิได้มีการโฆษณา หากเป็นการที่ยังมิได้โฆษณา*
ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ คือ

ก) ผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย** เรื่องนี้เทียบเคียงได้กับ
คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๔/๒๕๓๖ ที่วินิจฉัยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม
พ.ศ. ๒๕๓๔ ว่า "ผู้ใดคัดลอกหนังสือที่ผู้อื่นเรียบเรียงไว้พิมพ์ออกจำหน่ายโดยรู้อยู่แล้ว ถึงแม้
ว่าหนังสือต้นฉบับจะยังไม่เคยได้โฆษณา ก็ต้องมีความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและ
ศิลปกรรม พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๒๕" หรือ

* การโฆษณาตามข้อ ๑ และ ข้อ ๒ หมายความว่า การนำสำเนาจำลองของงาน
ไม่ว่าในรูป หรือลักษณะอย่างใด ที่ทำขึ้นโดยความยินยอมของผู้สร้างสรรค์ออกจำหน่าย โดย
สำเนาจำลองนั้นมีปรากฏต่อสาธารณชนเป็นจำนวนมากพอสมควร ตามสภาพของงานนั้น แต่
ทั้งนี้ไม่หมายความรวมถึง การแสดง หรือการทำให้ปรากฏ ซึ่งนาฏกรรม ดนตรีกรรม หรือ
ภาพยนตร์ การบรรยาย หรือการแสดงปาฐกถาซึ่งวรรณกรรม การแพร่เสียงแพร่ภาพเกี่ยวกับ
งานใด การนำศิลปกรรมออกแสดง และการก่อสร้างงานสถาปัตยกรรม (มาตรา ๖
วรรคท้าย)

** หากผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคล นิติบุคคลนั้นต้องเป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งตามกฎหมายไทย
ควย (มาตรา ๖ วรรค ๒)

ข) ผู้สร้างสรรค์ต้องอยู่ในราชอาณาจักรตลอดระยะเวลาหรือเป็นส่วนใหญ่ ในการสร้างสรรค์หรือดัดแปลง หรือรวบรวมประกอบเข้ากัน นั้น

๒. ในกรณีที่ได้มีการโฆษณาแล้ว หากเป็นงานที่ได้มีการโฆษณาแล้ว ต้องเป็นไปตามเงื่อนไข อย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ

- ก) ได้โฆษณานั้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย หรือ
- ข) ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลักษณะตามข้อ ๑ คือ เป็นผู้สัญชาติไทย หรืออยู่ในราชอาณาจักรตลอดระยะเวลา หรือเป็นส่วนใหญ่ในขณะที่โฆษณานั้นเป็นครั้งแรก

เมื่อผู้สร้างสรรค์ได้ลิขสิทธิ์แล้ว ทำหรือทำให้กิจการนั้นขึ้น หรือดัดแปลง หรือรวบรวมประกอบเข้ากันซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยได้รับความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์ และเป็นไปตามเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว ผู้สร้างสรรค์ย่อมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่ทำขึ้นนั้น ๆ แต่หากว่าผู้สร้างสรรค์ ผู้ดัดแปลง หรือผู้รวบรวมประกอบเข้ากันนั้น ได้ทำงานนั้นขึ้นในฐานะ พนักงาน หรือลูกจ้าง โดยไม่ได้ทำความตกลงกันเป็นหนังสือไว้เป็นอย่างอื่น ลิขสิทธิ์ในงานนั้น เป็นของผู้สร้างสรรค์ ผู้ดัดแปลงหรือผู้รวบรวมประกอบเข้ากันแล้วแต่กรณี แต่นายจ้างมีสิทธิ นำงานนั้นออกโฆษณาได้ตามที่เป็นวัตถุประสงค์แห่งการจ้างแรงงานนั้น* (มาตรา ๗)

ข. โดยการจ้างทำของ การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์โดยการจ้างทำของของผู้ว่าจ้างนี้ ถือว่าเป็นข้อยกเว้นหลักที่ว่า ผู้สร้างสรรค์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่ผู้สร้างสรรค์ขึ้น ประการหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์งานขึ้นโดยการรับจ้างบุคคลอื่น ผู้ว่าจ้าง ก็เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น เว้นแต่ผู้สร้างสรรค์กับผู้ว่าจ้างจะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา ๗) ทั้งนี้เนื่องจากการจ้างทำของ** เป็นการทำตามคำสั่งของผู้ว่าจ้าง ซึ่งได้

* ทั้งนี้ แม้ว่าในสัญญาจะมีกำหนดการนำออกโฆษณาไว้ก็ตาม แต่จะดูจาก วัตถุประสงค์ของการจ้างแรงงาน เช่น การจ้างวาดแผนภาพโฆษณาสินค้า ก็แสดงว่ามีวัตถุประสงค์ เพื่อจะนำแผนภาพนั้นไปติดตั้ง ณ ที่ชุมนุมชนอันเป็นการโฆษณา

** "อันว่าจ้างทำของนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่ง เรียกว่าผู้รับจ้าง ตกลงรับจะทำการ งานสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จนสำเร็จให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้ว่าจ้างและผู้ว่าจ้างตกลงจะให้ สิ้นจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งการที่ทำนั้น" (มาตรา ๕๘๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

ใช้สิทธิปัญญา ความสามารถคิดไวก่อนแล้ว เช่น การจ้างให้รวบรวมวรรณกรรมของผู้อื่น เป็นต้น

ค. โดยผลแห่งนิติกรรม การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์โดยผลแห่งนิติกรรมนี้ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ อาจแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท ควบกัน คือ

๑. การได้มาโดยการทำนิติกรรมตกลงกันเป็นหนังสือ ระหว่างนายจ้าง กับลูกจ้าง หรือพนักงาน ให้ลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์นั้นเป็นของนายจ้าง ตามมาตรา ๗

๒. การได้มาโดยการทำนิติกรรมตกลงกัน ระหว่างผู้ว่าจ้างกับผู้สร้างสรรค์ ให้ลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์นั้น เป็นของผู้สร้างสรรค์ ตามมาตรา ๘ ทั้งนี้ไม่ว่าเป็นต้องทำนิติกรรมเป็นหนังสือก็ได้

๓. การได้มาโดยการโอนลิขสิทธิ์ทางนิติกรรมอื่น ๆ ซึ่งตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๑๕ ให้ลิขสิทธิ์โอนแก่กันได้ โดยจะโอนทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจะโอนให้โดยมีกำหนดเวลา หรือตลอดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ก็ได้ แต่ทั้งนี้การโอนลิขสิทธิ์จะต้องทำเป็นหนังสือ

ง. โดยผลของกฎหมาย ได้แก่ การรับมรดก ซึ่งตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๑๕ วรรค ๓ ให้โอนทางมรดกได้ โดยทางทายาทของเจ้าของลิขสิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็นทายาทโดยธรรม หรือทายาทโดยพันธุกรรม และในกรณีที่กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐ หรือของท้องถิ่น ได้ลิขสิทธิ์จากงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้าง หรือตามคำสั่ง หรือในความควบคุมของตน เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น เช่น นายแดง เป็นข้าราชการสังกัดกรม ๆ หนึ่งได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้เขียนหนังสือขึ้นเล่มหนึ่ง ลิขสิทธิ์ในหนังสือเล่มนั้นย่อมเป็นของกรม นั้น ๆ

สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์

เมื่อบุคคลผู้ได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ ในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ในอันที่จะมีสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะกระทำการตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ดังต่อไปนี้ คือ

ก. การทำซ้ำซึ่งงานนั้น ๆ คือ การทำงานนั้นอีกโดยมีลักษณะเหมือนเดิม และยังรวมถึงการคัดลอกไม่ว่าจะโดยวิธีใด ๆ เช่น ถ่ายภาพ ถ่ายไมโครฟิล์ม การเลียนแบบ การทำสำเนา การทำแม่พิมพ์ การบันทึกเสียง การบันทึกภาพ หรือบันทึกเสียงและภาพจากงานต้นฉบับ จากสำเนา หรือจากการโฆษณาในส่วนอันเป็นสาระสำคัญ ทั้งนี้ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือเฉพาะบางส่วน (มาตรา ๔)

ข. การดัดแปลงงานนั้น ๆ คือ การทำซ้ำโดยเปลี่ยนรูปแบบ การปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติม หรือการจำลองงานต้นฉบับในส่วนอันเป็นสาระสำคัญ โดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำงานชิ้นใหม่ ทั้งนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

นอกจากนี้ การดัดแปลงในงานบางประเภท ย่อมแตกต่างกันออกไปตามประเภทของงานนั้น ๆ กล่าวคือ

๑. ในส่วนที่เกี่ยวกับวรรณกรรม หมายความรวมถึง การแปลวรรณกรรม การเปลี่ยนรูปวรรณกรรม หรือการรวบรวมวรรณกรรมโดยคัดเลือกและจัดลำดับใหม่ เช่น การตรวจชำระวรรณคดีของสุนทรภู่ การแปลกฎหมายเป็นภาษาอังกฤษ เป็นต้น

๒. ในส่วนที่เกี่ยวกับนาฏกรรม หมายความรวมถึง การเปลี่ยนงานที่มีขนานนาฏกรรมให้เป็นงานนาฏกรรม เช่น การนำนวนิยายมาทำเป็นบทละคร การทำภาพยนตร์มาเป็นละคร เป็นต้น หรือการเปลี่ยนนาฏกรรมให้เป็นงานที่มีขนานนาฏกรรม เช่น การนำบทบาทละครที่แสดงตอนใดตอนหนึ่ง หรือทำใ้ดทำหนึ่งมานั้นเป็นประติมากรรม เป็นต้น ทั้งนี้ไม่ว่าการเปลี่ยนงานนั้น ๆ จะเปลี่ยนเป็นในภาษาเดิมหรือจะเปลี่ยนเป็นอีกภาษาหนึ่ง

๓. ในส่วนที่เกี่ยวกับศิลปกรรม หมายความรวมถึง การเปลี่ยนงานที่เป็นรูปสองมิติหรือสามมิติ ให้เป็นรูปสามมิติ หรือสองมิติ เช่น นำภาพจิตรกรรมมาดัดแปลงเป็นงานประติมากรรม หรือการทำหุ่นจำลองจากงานศิลปกรรมต้นฉบับ เช่น นำเอางานประติมากรรมมาทำหุ่นจำลองโดยย่อส่วนลง เป็นต้น

๔. ในส่วนที่เกี่ยวกับดนตรีกรรม หมายความรวมถึง การจัดลำดับเรียงเรียงเสียงประสาน หรือเปลี่ยนคำร้องหรือทำนองใหม่ เช่น นำเอาเนื้อเพลงมาเปลี่ยนทำนองใหม่ เป็นต้น

อนึ่ง การนำงานอื่น ๆ เช่น งานวรรณกรรม คนตรีกรรมมาทำเป็นงานโสตทัศนวัสดุ หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ ก็น่าจะเป็นการคัดแปลงวรรณกรรมหรือคนตรีกรรมนั้น ๆ เนื่องจากเป็นการทำซ้ำซึ่งงานนั้นโดยการเปลี่ยนรูปใหม่ เช่น อัดลงเทป หรือกระจายเสียงทางวิทยุ ดังนั้นการนำงานอื่นไปทำงานโสตทัศนวัสดุ หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ ก็ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานต้นฉบับนั้น ๆ เสียก่อนด้วย

ค. การนำออกโฆษณา คือการทำให้ปรากฏต่อสาธารณชนโดยการแสดง การบรรยาย การสวด การบรรเลง การทำให้ปรากฏด้วยเสียงหรือภาพ หรือทั้งเสียงและภาพ การก่อสร้าง การจำหน่าย หรือโดยวิธีอื่น ซึ่งงานที่ได้จัดทำขึ้นนั้น เช่น การก่อสร้าง อาคารสถาปัตยกรรม การแสดงงานศิลปกรรม ปรากฏภาพ การบรรเลงดนตรีในที่ต่าง ๆ การเทศนา หรือการฉายภาพยนตร์ เป็นต้น

ง. การให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น คือ การให้ผู้อื่นได้รับซึ่งประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์ของตน ไม่ว่าประโยชน์ในทางทรัพย์สิน ความบันเทิงหรือความชื่นชมในงานนั้น ๆ โดยจะมีค่าตอบแทนจากการได้รับประโยชน์นั้นจากผู้อื่นหรือไม่ก็ตาม (๘: ๑๕) เช่น เจ้าของลิขสิทธิ์ให้บุคคลอื่นได้รับเงินจากการนำวรรณกรรมไปทำซ้ำ เป็นต้น

จ. การอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิตามข้อ ก. ถึง ข้อ ง. นอกจากเจ้าของลิขสิทธิ์จะมีสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะกระทำการดังกล่าวแล้ว เจ้าของลิขสิทธิ์ยังมีอำนาจที่จะอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิดังกล่าวได้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการทำซ้ำ การคัดแปลง การนำออกโฆษณา หรือการให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น โดยจะได้รับค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม เช่น ให้นำนวนิยายหรือบทความไปพิมพ์จำหน่าย การอนุญาตให้นำศิลปกรรมไปแสดง เป็นต้น อนึ่ง เจ้าของลิขสิทธิ์จะอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิดังกล่าว โดยมีเงื่อนไขกำหนดไว้อย่างหนึ่งอย่างใดด้วยหรือไม่ก็ได้ เช่น อนุญาตให้พิมพ์หนังสือได้ไม่เกิน ๒,๐๐๐ เล่ม อนุญาตให้นำศิลปกรรมไปแสดงได้ ๔ วัน เป็นต้น (มาตรา ๑๓ (๔))

อนึ่ง ในกรณีที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิดังกล่าวแล้ว ถ้าผู้ใช้สิทธิกับผู้อื่นเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ มิได้ตกลงเป็นหนังสือกำหนดเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งกันไว้โดยเฉพาะ เช่น ห้ามอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิเช่นเดียวกันนี้ภายใน ๒ ปี เป็นต้น ถือว่าการอนุญาตให้ใช้สิทธิ

ดังกล่าวนั้น เป็นการใช้โดยไม่เป็นการคัดลอกของผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ในอันที่จะอนุญาตให้ผู้อื่นอื่นอีก (มาตรา ๑๘) เช่น การอนุญาตให้ข่าววรรณกรรมไปสร้างเป็นภาพยนตร์ หากมีข้อตกลงกำหนดเงื่อนไข เป็นหนังสือห้ามไว้โดยเฉพาะ เจ้าของลิขสิทธิ์ในวรรณกรรมนั้นสามารถอนุญาตให้ผู้อื่นอื่นให้ผู้อื่นข่าววรรณกรรมนั้นไปสร้างภาพยนตร์ได้เช่นกัน

ฉ. การโอนลิขสิทธิ์ เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิที่จะโอนลิขสิทธิ์ของตนให้แก่บุคคลอื่นได้ โดยการโอนลิขสิทธิ์นี้ต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่เป็นการโอนทางมรดก การโอนลิขสิทธิ์นี้ เจ้าของลิขสิทธิ์จะโอนลิขสิทธิ์ทั้งหมด หรือเฉพาะแต่เพียงบางส่วน เช่น โอนลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมให้เฉพาะบางบทเท่านั้น หรือเจ้าของลิขสิทธิ์จะโอนลิขสิทธิ์ให้ โดยมีกำหนดเวลาอันจำกัด หรือโอนให้ตลอดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ก็ได้ เช่น โอนลิขสิทธิ์เป็นเวลา ๒ ปี นับตั้งแต่วันที่โอน ผู้รับโอนย่อมมีสิทธิในการเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น ๆ และมีสิทธิที่จะกระทำแต่ผู้เดียวตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ดังกล่าว ซึ่งผลของการโอนลิขสิทธิ์นี้จะทำให้ผู้รับโอนได้รับสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์เดิมไป ซึ่งต่างจากการอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ตามข้อ จ.

แม้ผู้สร้างสรรค์จะได้โอนลิขสิทธิ์ให้แก่ผู้ใดแล้วก็ตาม ผู้สร้างสรรค์งานนั้นยังคงมี "กรรมสิทธิ์" (Moral Right) คือ มีสิทธิเป็นการเฉพาะตัวที่จะห้ามมิให้ผู้รับโอนบิดเบือน ตัดทอน คัดแปลง หรือทำโดยประการอื่นใดแก่งานนั้นจนเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ (มาตรา ๑๕ วรรคท้าย) เช่น การได้รับโอนลิขสิทธิ์ภาพวาดคนเหมือน แต่ผู้รับโอนได้ทำการเติมหนวด หรือเขียนนิ้วลงบนภาพนั้น เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ บัญญัติให้เป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์เท่านั้น

อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์

เมื่อบุคคลใดได้สร้างสรรค์งานขึ้นมา เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ กฎหมายลิขสิทธิ์จึงได้ให้การคุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์ดังกล่าวตามระยะเวลาอันจำกัด และเงื่อนไขบางประการ (ฉ. ๒๗๑) ซึ่งเรียกว่า "อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์" (Term of Protection of Copyright) และหลังจากนั้นกฎหมายก็ถือว่างานอันมีลิขสิทธิ์นั้นก็กลายเป็นงานอิสระ โดยเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่มีลิขสิทธิ์อีกต่อไปเพื่อที่จะได้ใช้ประโยชน์โดยทั่วไป

ในเรื่องอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ นี้
พอที่จะแบ่งพิจารณาได้ดังนี้ คือ

ก. ระยะเวลาการคุ้มครอง การคุ้มครองลิขสิทธิ์ที่กำหนดอายุแห่งการคุ้มครองไว้
จำกัด เพื่อให้ผู้สร้างสรรค์นั้นได้รับการคุ้มครองในงานนั้น ๆ ตามระยะเวลา และจากนั้นเป็น
การเปิดโอกาสให้สาธารณชนได้ใช้งานนั้นอย่างเสรี โดยถือเป็นงานที่ไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของ
ลิขสิทธิ์แล้ว ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ แบ่งอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ตาม
ประเภทของงาน ดังนี้ คือ

๑. งานทั่วไป โดยทั่วไปในงานต่าง ๆ ยกเว้นงานบางประเภทดังที่จะได้กล่าว
ต่อไป มีลิขสิทธิ์อยู่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลาห้าสิบปี นับตั้งแต่
ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย (มาตรา ๑๖ วรรคแรก) ทั้งนี้เป็นการถือเอาคุณสมบัติของผู้
สร้างสรรค์เป็นสาระสำคัญ แม้วาขณะนั้นลิขสิทธิ์จะเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลใดก็ตาม และ
แม้เจ้าของลิขสิทธิ์นั้นได้ถึงแก่กรรมไปจนครบห้าสิบปีแล้วก็ตาม แต่หากผู้สร้างสรรค์ยังมีชีวิต
อยู่ หรือถึงแก่กรรมแล้วแต่ยังไม่ครบห้าสิบปี ลิขสิทธิ์ในงานนั้นก็ยังคงมีอยู่ต่อไป โดยจะ
ตกทอดเป็นมรดกของทายาทของเจ้าของลิขสิทธิ์นั้น ๆ จนกว่าจะครบห้าสิบปี นับแต่ผู้
สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย

ถ้างานสร้างสรรค์นั้นมีผู้สร้างสรรค์หลายคน ลิขสิทธิ์ในงานนั้นมีอยู่ตลอดอายุของ
ผู้สร้างสรรค์รวม และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลาห้าสิบปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์รวมคนสุดท้ายถึงแก่
ความตาย (มาตรา ๑๖ วรรค ๒) เป็นการถือเอาผู้สร้างสรรค์รวมคนสุดท้ายที่ถึงแก่กรรม
เป็นเกณฑ์ เช่น อาจารย์รวมกับลูกศิษย์แต่งตำรา หรือสร้างงานสถาปัตยกรรม อายุแห่งการ
คุ้มครองลิขสิทธิ์ก็คงมีอยู่ตลอดอายุของอาจารย์และลูกศิษย์ และยังคงมีต่อไปอีก เป็นเวลาห้าสิบปี
นับแต่อาจารย์ หรือลูกศิษย์คนใดคนหนึ่งถึงแก่กรรมหลังสุด

แต่ถ้าหากผู้สร้างสรรค์หรือผู้สร้างสรรค์รวม ถึงแก่กรรมก่อนงานนั้นออกโฆษณา
(มาตรา ๑๖ วรรค ๓) และถ้าหากว่าในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคลนั้น ลิขสิทธิ์คงมีอยู่เป็น
เวลาห้าสิบปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์ใดสร้างสรรค์งานนั้นขึ้น (มาตรา ๑๖ วรรคท้าย)

อนึ่ง กรณีที่งานอันมีลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ นี้ โส้สร้างสรรค์
ขึ้นโดยที่ผู้สร้างสรรค์ได้ชื่อนามแฝง หรือไม่ปรากฏชื่อผู้สร้างสรรค์ อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์

ในงานนั้น มีอยู่เป็นเวลาห้าสิบปี นับตั้งแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่หาได้มีการโฆษณา งานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ มีอยู่เป็นเวลาห้าสิบปี นับตั้งแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก

๒. งานภาพถ่าย โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ ในงานประเภทดังต่อไปนี้ คือ งานภาพถ่าย งานโสตทัศนวัสดุ งานภาพยนตร์ และงานแพร่เสียงแพร่ภาพ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้กำหนดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์โดยมีอยู่เป็นเวลาห้าสิบปี นับตั้งแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่หาได้มีการโฆษณางานนั้น ในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์มีอยู่เป็นเวลาห้าสิบปี นับตั้งแต่ได้มีการโฆษณางานนั้นขึ้น แต่หาได้มีการโฆษณางานเป็นครั้งแรก เมื่อพ้นกำหนดห้าสิบปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น ก็คงได้รับการคุ้มครองเพียงนั้น ไม่ทำให้อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์เพิ่มขึ้นหรือนับใหม่แต่อย่างใด (มาตรา ๑๘)

๓. งานศิลปะประยุกต์ งานประเภทศิลปะประยุกต์นี้ มีอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์อยู่เป็นเวลาห้าสิบห้าปี นับตั้งแต่ได้มีการสร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่หาได้มีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์มีอยู่เป็นเวลาห้าสิบห้าปี นับตั้งแต่ได้มีการโฆษณางานนั้นเป็นครั้งแรก

๔. งานของรัฐ งานของกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือของท้องถิ่น ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้าง หรือตามคำสั่ง หรือในความควบคุมของตน ตามมาตรา ๑๒ มีอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์อยู่เป็นเวลาห้าสิบปี นับตั้งแต่ได้มีการสร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่หาได้มีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์มีอยู่เป็นเวลาห้าสิบปี นับตั้งแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก (มาตรา ๒๐) ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นงานประเภทใด*

* ทั้งนี้ เพราะตามมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ มีกำหนดไว้ว่าให้ยกอายุที่บังคับของมาตราใด จึงแสดงว่างานของรัฐนั้นแม้ว่าจะเป็นงานศิลปะประยุกต์ก็มีอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ เป็นเวลาห้าสิบปีดังกล่าว

หากว่าได้มีการตกลงระหว่างผู้สร้างสรรค์งานของรัฐบาลว่าจะ เป็นกระทรวง
ทรวง กรม ฯลฯ ให้ลิขสิทธิ์ในงานนั้นเป็นของผู้สร้างสรรค์เช่นนี้ อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์
ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในข้ออื่น ๆ เช่น หากเป็นงานภาพถ่ายก็มีอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์
เป็นเวลาห้าสิบปี นับแต่ได้มีการสร้างสรรค์งานขึ้น ฯลฯ เป็นต้น

ข. การนับอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ การคุ้มครองลิขสิทธิ์ที่มิต้องงานสร้างสรรค์
ได้ถือระยะเวลาเป็นเกณฑ์ ดังนั้นการนับระยะเวลาจึงพิจารณาได้ดังนี้ คือ

๑. เวลาเริ่มการคุ้มครอง การเริ่มนับอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์นี้

มี ๓ กรณี คือ

ก) กรณีเริ่มนับตั้งแต่ได้เริ่มสร้างสรรค์งานขึ้น หมายถึงการที่พระราชบัญญัติ
ลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้กำหนดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์เริ่มมีผลบังคับต่องานนั้น ๆ นับตั้งแต่
ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์งานขึ้น การที่งานสร้างสรรค์จะได้รับการคุ้มครองหรือไม่ จะต้อง
เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ และเมื่อ
ได้รับการคุ้มครอง การนับเวลาเริ่มต้นแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ก็นับจากวันที่ผู้สร้างสรรค์ได้
สร้างสรรค์งานนั้นสำเร็จบริบูรณ์ โดยไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือกระทำกรอื่นใดในลักษณะ
เดียวกันแก่งานนั้นอีก

ข) กรณีนับตั้งแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย คือ การที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์
พ.ศ. ๒๕๒๑ กำหนดให้การคุ้มครองลิขสิทธิ์มีอยู่ตั้งแต่ ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์งานขึ้น จนถึง
แก่ความตาย และเริ่มนับไปอีกห้าสิบปี นับตั้งแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย ดังนั้น การนับเวลา
เริ่มต้นแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์จึงหลัง ก็นับจากวันที่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย เป็นต้นไป

ค) กรณีเริ่มนับตั้งแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก คือ การที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์
พ.ศ. ๒๕๒๑ กำหนดให้เริ่มนับอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ตั้งแต่ได้มีการโฆษณางานนั้นเป็นครั้งแรก
คือ เริ่มนับตั้งแต่วันที่งานสร้างสรรค์นั้น เป็นครั้งแรกที่ได้มีการนำสำเนาจำลองของงานไม่ว่า
ในรูปหรือลักษณะอย่างใดที่สร้างขึ้นโดยความยินยอมของผู้สร้างสรรค์ออกจำหน่าย โดยสำเนาจำลอง
นั้นมีปรากฏต่อสาธารณชนเป็นจำนวนมากพอสมควรตามสภาพของงานนั้น (มาตรา ๖ วรรค ๓) เช่น
งานวรรณกรรมเมื่อได้นำสำเนาออกจำหน่ายที่มีจำนวนมากพอสมควรเป็นครั้งแรก การนับอายุแห่งการ

คุ้มครองลิขสิทธิ์ ก็เริ่มนับตั้งแต่วันที่นางาเวรณกรรมนี้ออกโฆษณาเป็นครั้งแรก

๒. เวลาสิ้นสุดการคุ้มครอง การนับเวลาสิ้นสุดแห่งอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ซึ่งกำหนดไว้ โดยปกติมีตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลาห้าสิบปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย ดังนั้นการนับเวลาการสิ้นสุดการคุ้มครอง จึงนับตั้งแต่ระยะเวลาเริ่มต้นการคุ้มครองจนครบกำหนด เมื่ออายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ครบกำหนดตามกฎหมายในปีกว่าวันที่ครบกำหนดไม่ตรงกับวันสิ้นปีปฏิทิน หรือถ้าไม่อาจทราบวันครบกำหนดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ไม่แน่นอน พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๒๒ ได้บัญญัติให้ลิขสิทธิ์คงมีอยู่ต่อไปจนถึงวันสิ้นปีปฏิทินของปีนั้น คือ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ของปีนั้น แมว่าอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์จะครบกำหนดก่อนวันที่ ๓๑ ธันวาคม เช่น ครบกำหนดในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๔ นั้นก็ตาม อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ก็คงมีอยู่ต่อไป จนถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นต้น

ค. การนำเอางานออกโฆษณาหลังอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ เมื่ออายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์สิ้นสุดลงแล้ว การคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของงานนั้นก็หมดสิ้นไป การนำเอางานนั้นออกโฆษณาภายหลังจากอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์สิ้นสุดลงแล้ว ไม่ก่อให้เกิดลิขสิทธิ์ในงานนั้น ๆ ขึ้นใหม่ (มาตรา ๒๓) เช่น อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมชิ้นหนึ่งสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ การนำเอางานวรรณกรรมนี้ ออกโฆษณาในวันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๔ ย่อมไม่ทำให้งานวรรณกรรมนั้น ได้ลิขสิทธิ์ในงานนั้นอีกขึ้นใหม่

การละเมิดลิขสิทธิ์และโทษ

การละเมิดลิขสิทธิ์คืออะไรนั้น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ มีคำกล่าวไว้โดยตรง แต่เมื่อพิจารณาตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. ๒๔๙๔ และหมวด ๔ การละเมิดลิขสิทธิ์ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ความว่า การละเมิดลิขสิทธิ์ คือ การที่บุคคลใดกระทำการที่กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์แต่ผู้เดียว โดยมีได้รับความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์โดยชอบ* ซึ่งพอที่จะแบ่งได้เป็น ๒ กรณี คือ

* พระยานิติการณประสม "บันทึกท้ายคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๑๐๕๒/๒๔๘๐"

ก. การละเมิดลิขสิทธิ์โดยทางตรง เป็นการกระทำของผู้กระทำการละเมิดโดยตรง ซึ่งแบ่งเป็นแต่ละประเภทของงานดังต่อไปนี้ คือ

๑. งานทั่วไป ในงานสร้างสรรค์โดยทั่วไป หากบุคคลใดกระทำการดังต่อไปนี้ แก่งานอันมีลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยมีได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ คือ

๑. ทำซ้ำ

๒. คัดแปลง

๓. นำออกโฆษณา เรื่องของการนำออกโฆษณานี้มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๕๒/๒๕๐๘ วินิจฉัยว่า "โจทก์ว่าจำเลยพิมพ์หนังสือของโจทก์ จำเลยพิมพ์เสร็จแล้ว โจทก์ได้รับหนังสือไปบางเล่ม เหลือนอกนั้นโจทก์ก็คืนให้จำเลยโดยปรากฏว่าหนังสือสับกัน จำเลยกลับเอาหนังสือที่โจทก์ส่งคืนออกขายเสียครั้งนี้ ยังไม่ถือว่าหนังสือที่จำเลยเอาออกขาย นั้นเป็นสำเนาจำลองตามความหมาย แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรม จำเลยยังห้ามมิ คัดตามมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมไม่ กรณีเช่นนี้ถือว่าเป็นการละเมิด ในทางแพ่งเท่านั้น" จากคำพิพากษาฎีกานี้ ศาลฎีกาได้พิจารณาตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง วรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. ๒๔๙๒ มาตรา ๒๕ ซึ่งหากพิจารณาตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ แล้วจะหมดปัญหาไปเพราะการที่จำเลยได้นำหนังสือที่โจทก์ส่งคืนออกจำหน่าย ถือเป็นการโฆษณาอย่างหนึ่ง โดยมีได้รับอนุญาตจากโจทก์ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ อันเป็นการ ละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา ๒๔ หรือ ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ แล้วแต่ละ ประเภทของงาน

๒. งานโสตทัศนวัสดุ หรืองานภาพยนตร์ การกระทำของบุคคลใด ที่กระทำ อย่างหนึ่งอย่างใดตามข้อ ๑. แก่งานโสตทัศนวัสดุ หรือภาพยนตร์ อันมีลิขสิทธิ์ตามพระราช บัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ไม่ว่าจะกระทำในส่วนที่เป็นเสียงหรือภาพ หรือกระทำในส่วนที่เป็นทั้งเสียงและภาพ เช่น การนำเสียงภาพยนตร์ออกโฆษณา โดยมีนำ ภาพออกโฆษณาด้วย ก็เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานภาพยนตร์นั้น ๆ

๓. งานแพรภาพแพรเสียง การกระทำของบุคคลใดที่กระทำดังต่อไปนี้ แก่งานแพรเสียงแพรภาพอันมีลิขสิทธิ์ เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ในงานแพรเสียงแพรภาพนั้น ๆ (มาตรา ๒๒) คือ

ก) การจัดทำเป็นภาพยนตร์ ทำเป็นโฮตทัศน์วัสดุ หรือจัดทำการแพรเสียงแพรภาพ โดยไม่ว่าจะเป็นการจัดทำทั้งหมดหรือบางส่วน เช่น เฉพาะส่วนที่เป็นเสียงหรือภาพ หรือเฉพาะบางบทบางฉาก แต่ทั้งนี้การจัดทำบางส่วนดังกล่าว ควรเป็นการกระทำในส่วนอันเป็นสาระสำคัญ และมีปริมาณมากพอที่จะเป็นการทำให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิของเจ้าของงานแพรเสียงแพรภาพนั้น ๆ

ข) การแพรเสียงแพรภาพซ้ำ คือ การนำเอางานแพรเสียง แพรภาพอันมีลิขสิทธิ์ ตามกฎหมาย มานำออกสู่สาธารณชนโดยการแพรเสียงทางวิทยุกระจายเสียง หรือแพรเสียงแพรภาพ หรือแพรทั้งเสียงและภาพทางวิทยุโทรทัศน์ หรือโดยวิธีอื่นอันคล้ายคลึงกันอีก ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการแพรเสียงแพรภาพซ้ำ ทั้งหมดหรือบางส่วนของงานนั้น

ค) การจัดให้ประชาชนฟังหรือชม หรือทั้งฟังและชม ซึ่งงานแพรเสียงแพรภาพนั้น โดยเรียกเก็บเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นในทางการค้า เช่น การจัดให้ประชาชนชมการแสดงทางโทรทัศน์โดยเรียกเก็บเงินจากผู้เข้าชม หรืออาจเป็นการให้ชมเพื่อประโยชน์ทางการค้า

๔. โทษ การละเมิดลิขสิทธิ์โดยครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นงานประเภทใดประเภทหนึ่ง ที่กล่าวมาแล้วในข้อ ก. นั้น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้กำหนดโทษไว้ในมาตรา ๔๓ แก่ผู้กระทำการละเมิดโดยปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท แต่ถ่าเป็นการกระทำเพื่อการค้าต้องระวางโทษหนักขึ้น คือ ปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

ข. การละเมิดลิขสิทธิ์โดยทางอ้อม การละเมิดลิขสิทธิ์โดยทางอ้อมเป็นการกระทำที่กฎหมายถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของบุคคลที่มีชื่อ ผู้กระทำการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง แต่เป็นผู้มีส่วนร่วมกระทำโดยทางอ้อม ซึ่งตามมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑

ใดที่กำหนดไว้คือ เป็นการกระทำของบุคคลที่รู้อยู่แล้วว่างานที่ทำขึ้นนั้นได้กระทำขึ้นโดยเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น แต่ไม่จำเป็นต้องรู้ว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ใด ก็ยังกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดแก่งานที่ทำขึ้นนั้น ไม่ว่าจะเป็นคนฉบับ หรือสำเนาของงานนั้น ดังต่อไปนี้

๑. ชาย หรือเสนอขาย ให้เช่า หรือเสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือเสนอให้เช่าซื้อ
๒. การนำงานนั้นออกโฆษณา
๓. การแจกจ่ายงานนั้นในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น แม้ว่าจะยังไม่เกิดความเสียหายก็ตาม
๔. การนำหรือส่งเข้ามา ในราชอาณาจักรเพื่อการค้า ฯ นอกจากเพื่อประโยชน์ในการใช้เป็นการส่วนตัว

การกระทำดังกล่าวมานี้ ถือเป็น การละเมิดลิขสิทธิ์ด้วย และมีโทษทางอาญาดังที่ใดที่กำหนดไว้ในมาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ทั้งนี้คือ หากผู้กระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าวมานี้ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงห้าหมื่นบาท แต่หาเป็นการกระทำเพื่อการค้า มีโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือจำคุกไม่เกินหกเดือนและปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท

ค. ขอสันนิษฐานคดีละเมิดลิขสิทธิ์ ในกรณีละเมิดลิขสิทธิ์บางกรณีเป็นการพิสูจน์ยาก พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ จึงได้กำหนดไว้ในมาตรา ๒๘ คือ

๑. งานสร้างสรรค์ที่มีการฟ้องร้อง สันนิษฐานว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ และโจทก์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น เว้นแต่จำเลยจะโต้แย้งว่า ไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น หรือโต้แย้งสิทธิของโจทก์ในงานนั้น
๒. งานสร้างสรรค์ใดที่มีชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อบุคคล ของบุคคลใดที่อ้างว่าเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ สันนิษฐานว่า บุคคลที่เป็นเจ้าของชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อนั้นเป็นผู้สร้างสรรค์งานนั้น

I 1658725X

๓. งานสร้างสรรค์ที่ไม่มีชื่อ หรือสิ่งที่ไม่เห็นชื่อแสดงไว้ หรือมีชื่อหรือสิ่งที่ไม่เห็นชื่อแสดงไว้ แต่ไม่ได้อ้างว่าเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ และมีชื่อ หรือสิ่งที่ไม่เห็นชื่อของบุคคลอื่น ซึ่งอ้างว่าเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หรือผู้พิมพ์และผู้โฆษณาแสดงไว้ สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลซึ่งเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หรือผู้พิมพ์และผู้โฆษณานั้นเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น

ง. บทกำหนดเกี่ยวกับโทษ นอกจากโทษของการละเมิดลิขสิทธิ์จะมีดังกล่าวมาแล้ว ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับโทษตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ดังนี้ คือ

๑. การกระทำความผิดอีก ผู้กระทำความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ เมื่อพ้นโทษแล้วยังไม่ครบกำหนดห้าปี ได้กระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติฯ นี้ อีก ต้องระวางโทษจำคุก (มาตรา ๔๑) ผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะต้องพ้นโทษ หมายถึง ผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษและพ้นโทษออกมาแล้ว หากเป็นกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษ แต่ให้รอการลงโทษไว้ ไม่ได้เป็นการพ้นโทษ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๗๔/๒๕๑๕) หากพ้นโทษครบห้าปี ต้องระวางโทษสองเท่าของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

๒. การกระทำความผิดของนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๔๖ กำหนดกรณีที่นิติบุคคลเป็นบุคคลผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฯ นี้ ถือว่า กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดกับนิติบุคคลนั้นด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การกระทำของนิติบุคคลนั้น ได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็น หรือยินยอมด้วย ถือว่านิติบุคคลเมื่อกระทำความผิดแล้วก็ต้องรับโทษตามกฎหมายได้ และขณะเดียวกันก็เป็นการถือว่า กรรมการหรือผู้จัดการเป็นผู้ร่วมในการกระทำความผิดด้วย ซึ่งต้องรับโทษร่วมกับนิติบุคคลนั้น ๆ ทุกคน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ตามกฎหมาย

๓. การริบและการปรับ เมื่อผู้ใดได้กระทำความผิดแล้ว บรรดาสิ่งของที่ได้นำขึ้นหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ และเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้กระทำความผิดในหตุกเป็นของเจ้าของลิขสิทธิ์ เช่น สำเนาวรรณกรรม ฟิล์มภาพยนตร์ แผ่นเสียง เป็นต้น แต่ถาเป็นสิ่งที่ใช้ในการกระทำความผิดหรือรับเสียทั้งสิ้น (มาตรา ๔๗) เช่น ต้นฉบับที่ใช้ในการทำซ้ำแม่พิมพ์ ฯลฯ

เมื่อได้กระทำความผิดและถูกลงโทษปรับนั้น ค่าปรับที่ได้ชำระตามคำพิพากษา ให้อยู่แก่เจ้าของลิขสิทธิ์เป็นจำนวนกึ่งหนึ่งของค่าปรับทั้งหมด แต่ทั้งนี้ไม่เป็นการกระทบ กระเทือน สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ ในอันที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่ง สำหรับส่วน ที่เกินจำนวนค่าปรับที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับนั้น (มาตรา ๔๘) เช่น เมื่อคิดค่าปรับแล้วความ เสียหายยังมีอยู่เท่าใด ก็เรียกทางแพ่งได้

จ. อายุความฟ้องร้องคดีละเมิดลิขสิทธิ์ คดีละเมิดลิขสิทธิ์เป็นคดีที่ต่างจากคดี ละเมิดธรรมดา ซึ่งตามมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ กำหนดให้มีฟ้อง คดีละเมิดลิขสิทธิ์เมื่อพ้นกำหนดสามปี นับตั้งแต่วันที่เจ้าของลิขสิทธิ์รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ กระทำละเมิด แต่ต้องไม่เกินสิบปี นับแต่วันที่ที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์

ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์

กฎหมายลิขสิทธิ์ได้ให้ความคุ้มครองแก่งานที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยชอบ เพื่อคุ้มครอง สิทธิของผู้สร้างสรรค์ที่ควรจะได้รับ และยังเป็นการส่งเสริมหรือจูงใจให้มีการสร้างสรรค์งาน ขึ้นให้มาก แต่ในขณะเดียวกันสังคมทั่วไปก็มีความต้องการ ใช้งานนั้นเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ หากการคุ้มครองได้มีอยู่อย่างเคร่งครัด ก็จะไม่เป็นการแพร่กระจายงานนั้นแก่ประชาชน อันเป็น การพัฒนาสติปัญญาของคน กฎหมายลิขสิทธิ์จึงให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ เพียงเท่าที่ไม่ ขัดต่อประโยชน์ของสาธารณะ (๓: ๑๕๒) ดังนั้นการโฆษณาจากงานนั้น บางกรณีก็ควรมี ข้อยกเว้นไว้โดยเฉพาะ เช่น เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา คนควา การวิจัย หรือการสอบ ซึ่งตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้กำหนดข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ในหมวด ๕ ดังต่อไปนี้คือ

ก. การกระทำแกงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย หากมีวัตถุประสงค์อย่างหนึ่ง อย่างใด ดังต่อไปนี้ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ (มาตรา ๓๐) คือ

๑. เพื่อการวิจัย หรือการศึกษา

๒. การโฆษณเพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคล

ในครอบครัว หรือญาติมิตร

๓. การตีพิมพ์ การวิจารณ์ หรือการแนะนำผลงาน โดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น
๔. การเสนอรายงานข่าวทางสื่อสารมวลชน โดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น
๕. การทำซ้ำ การดัดแปลง การนำออกแสดง หรือการทำให้ปรากฏ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของศาล หรือของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย หรือในรายงานผลการพิจารณาคังกล่าว
๖. การทำซ้ำ การดัดแปลง การนำออกแสดง หรือการทำให้ปรากฏโดยผู้สอน เพื่อประโยชน์ในการสอนของตน
๗. การคัดลอก การทำสำเนา การดัดแปลง บางส่วนของงาน หรือตัดทอน หรือทำบทสรุปโดยผู้สอนหรือสถาบันการศึกษา ตามความเหมาะสมและตามจำนวนที่จำเป็น เพื่อแจกจ่ายหรือจำหน่ายแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนหรือในสถาบันศึกษา แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการจัดทำขึ้นหรือดำเนินการเพื่อหากำไร และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมแก่สังคม ในการให้ประโยชน์แก่เจ้าของลิขสิทธิ์กับความจำเป็นทางการศึกษาของประชาชนด้วย
๘. นำงานนั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่ง ในการถามและตอบในการสอบ
๙. ในการกล่าว การคัด ลอก เลียน หรือการอ้างอิงงานบางตอนตามสมควร จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย โดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ (มาตรา ๓๑)
๑๐. การทำซ้ำซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ของบรรณารักษ์ โดยมีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร แต่เพื่อใช้ในห้องสมุดหรือให้แก่ห้องสมุดอื่น หรือการทำซ้ำงานบางตอนตามสมควรให้แก่บุคคลอื่น เพื่อประโยชน์ในการวิจัย หรือการศึกษา ตามจำนวนที่จำเป็นโดยคำนึงถึงความเหมาะสมด้วย ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ (มาตรา ๓๓)
๑๑. การนำโสตทัศนวัสดุ หรือภาพยนตร์ ออกโฆษณาตามความเหมาะสม โดยมีได้จัดทำขึ้น หรือดำเนินการเพื่อหากำไร ในกรณีดังนี้ คือ

๑. การนำออกให้ฟัง หรือชมเพื่อความบันเทิง สำหรับประชาชนผู้ให้บริการใน สถานที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม สถานที่พักผ่อน สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สถานที่ขนส่ง หรือยานพาหนะ

๒. การนำออกให้ฟัง หรือชมเพื่อความบันเทิง โดยสมาคม มูลนิธิ หรือ องค์การอื่น ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการสาธารณกุศล การศึกษา การศาสนา หรือการ สังคมสงเคราะห์

จ. การวาดเขียน การเขียนระบายสี การก่อสร้าง การแกะลายเส้น การปั้น การแกะสลัก การพิมพ์ภาพ การถ่ายภาพ การถ่ายภาพยนตร์ การแพร่ภาพ หรือการ กระทำใด ๆ ในทำนองเดียวกันนี้ ซึ่งศิลปกรรมที่ตั้งเปิดเผยประจำอยู่ในที่สาธารณะ นอกจาก งานสถาปัตยกรรม ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในศิลปกรรมนั้น เช่น การถ่ายภาพอนุสาวรีย์ ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในอนุสาวรีย์นั้น (มาตรา ๓๕)

ฉ. การวาดเขียน การเขียนระบายสี การก่อสร้าง การแกะลายเส้น การปั้น การแกะสลัก การพิมพ์ภาพ การถ่ายภาพ การถ่ายภาพยนตร์ การแพร่ภาพ หรือการ กระทำใด ๆ ในทำนองเดียวกันนี้ แกงงานสถาปัตยกรรมใด ๆ ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ในงานสถาปัตยกรรมนั้น ๆ (มาตรา ๓๖)

ช. การถ่ายภาพ หรือการถ่ายภาพยนตร์ หรือการแพร่ภาพซึ่งงานใด ๆ อันมี ศิลปกรรมใดรวมอยู่เป็นส่วนประกอบด้วย ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในศิลปกรรมนั้น ๆ (มาตรา ๓๗)

ซ. งานศิลปกรรมอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย มีบุคคลอื่นนอกจากผู้สร้างสรรค์เป็น เจ้าของรวมอยู่ด้วย การที่ผู้สร้างสรรค์คนเดียวกันได้ทำศิลปกรรมนั้นในภายหลัง ในลักษณะที่เป็น การทำซ้ำบางส่วนกับศิลปกรรมเดิม หรือการริชแบบพิมพ์ ภาพร่าง แผนผัง แบบจำลอง หรือ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาที่ใช้ในการทำศิลปกรรมเดิม หากผู้สร้างสรรค์มิได้ทำซ้ำ หรือออกแบบ ในส่วนอันเป็นสาระสำคัญของศิลปกรรมเดิม ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานศิลปกรรมนั้น (มาตรา ๓๘)

ฉ. การบูรณะอาคารที่เป็นงานสถาปัตยกรรม อันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายในรูปแบบเดิม
ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานสถาปัตยกรรมนั้น (มาตรา ๕๐)

ช. การนำภาพยนตร์ที่อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ตามกฎหมายสิ้นสุดลงแล้ว
ออกโฆษณา ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม
ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ หรืองานที่จัดทำภาพยนตร์นั้น

ค. การทำซ้ำของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่
ซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์และอยู่ในความครอบครองของทางราชการ ให้แก่บุคคลใด ๆ เพื่อประโยชน์
ของทางราชการ ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานนั้น (มาตรา ๕๑)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย